

STUDIJA SLUČAJA NEČINJENJA

Implementacija Opšteg komentara br. 21
o deci u uličnoj situaciji
Komiteta za prava deteta Ujedinjenih Nacija

This project is funded
by European Union.

**#EY
ЗА ТЕБЕ**

1.	Rezime	3
2.	Saradnici na izradi ovog izveštaja	8
3.	O Centru za integraciju mladih	9
4.	Uvod	11
4.1.	Opšti komentar broj 21 o deci u uličnoj situaciji	11
4.2.	O Opštim komentarima	11
4.3.	Definicija dece u uličnoj situaciji	11
5.	Sažetak direktnih i preciznih smernica datih državama u Opštem komentaru br. 21	12
6.	Podaci o deci u uličnoj situaciji (ili nedostatak istih)	15
6.1.	Dostupni podaci	15
6.2.	Uticaj pandemije COVID-19 na decu u uličnoj situaciji	16
7.	Pristupi deci u uličnoj situaciji	17
7.1.	Percepcije dece u uličnoj situaciji u Srbiji	17
7.2.	Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Politike	17
7.2.1.	Zakon o javnom redu i miru	18
7.2.2.	Krivični zakonik i Porodični zakon	18
7.2.3.	Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zlostavljanja dece u uličnoj situaciji	19
7.2.4.	Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja i Akcioni plan	20
7.2.5.	Opšti protokol za zaštitu dece od nasilja	22
7.2.6.	Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2016. do 2025.	22
7.2.7.	Vladin Savet za praćenje primene preporuka mehanizma UN za ljudska prava	23
7.2.8.	Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije	24
7.3.	Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Praksa	24
8.	Rezultati - Napredak Srbije u primeni smernica datih u Opštem komentaru broj o deci u uličnoj situaciji	26
9.	Preporuke	28
10.	Metodologija izveštaja	29
11.	Sažetak doprinosa nadležnih institucija, državnih institucija koje direktno rade sa decom u uličnoj situaciji i organizacija civilnog društva (OCD) koje rade sa decom u Srbiji	32
11.1.	Sažetak tabele aktivnosti nadležnih institucija u vezi sa smernicama navedenim u Opštem komentaru broj 21	32
11.2.	Sažetak doprinosa javnih institucija koje rade direktno sa decom u uličnoj situaciji	52
11.3.	Sažetak doprinosa OCD koje rade sa decom (članice Mreže organizacija za decu Srbije MODS)	54

1

Rezime

U junu 2017. godine, Komitet za prava deteta Ujedinjenih nacija objavio je Opšti komentar broj 21 o deci u uličnoj situaciji. Komentar pruža direktne i precizne smernice državama o tome kako da razviju sveobuhvatne, dugoročne nacionalne strategije za zaštitu prava dece u uličnoj situaciji, u skladu sa Konvencijom o pravima deteta.

U Opštem komentaru broj 21, Komitet za prava deteta je prvi put dao smernice državama o zaštiti prava dece u uličnoj situaciji. Kao takav, on predstavlja ključnu tačku u naporima da se, širom sveta, deca u uličnoj situaciji obuhvate i zaštite.

Svrha ovog izveštaja je da proceni napredak Srbije u primeni smernica datih u Opštem komentaru broj 21, nakon njegovog objavljivanja 2017. godine.

Ko su deca u uličnoj situaciji?

Termin „deca u uličnoj situaciji“ je definisan u Opštem komentaru broj 21 kao (a) „deca kojoj život ili rad zavise od ulice, bilo da su sama, sa vršnjacima ili sa porodicom; i (b) šira populacija dece koja je uspostavila jake veze sa javnim površinama i za koje je ulica od vitalnog značaja u njihovom svakodnevnom životu i identitetu“.

Napredak u sprovođenju Opšteg komentara broj 21

Četiri i po godine od objavljivanja Opšteg komentara broj 21, i pored evidentne potrebe za tim, Srbija nije počela da razvija niti primenjuje strategiju o deci u uličnoj situaciji, i nadležni državni organi bi trebalo to odmah da učine.

Konsultacije sa nadležnim institucijama u Srbiji, u okviru pripreme ovog izveštaja, pokazuju da, od trenutka kada je Opšti komentar broj 21 objavljen, nije preduzeta skoro nijedna aktivnost koja bi predstavljala direktan odgovor na smernice koje su u njemu date. Preduzete su neke radnje koje su u skladu sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21, ali ne direktno kao odgovor na iste. U tom smislu, nadležne institucije su se više referisale na različite aktivnosti preduzete s ciljem zaštite i socijalne inkluzije dece, generalno.

Prema nadležnim institucijama koje su učestvovalе u ovom izveštaju, jedine aktivnosti koje su preduzete kao odgovor na Opšti komentar broj 21, nakon njegovog objavljivanja, bile su:

- Prevođenje dokumenta na srpski (jezik), što je urađeno 2017. godine;
- Prezentovanje Opšteg komentara broj 21 na sednici Saveta za prava deteta Vlade Srbije, održanoj 2017. godine;
- Razmatranje Opšteg komentara broj 21 na sednici Saveta Vlade [Srbije] za praće-

Survey methodology design and authors:

Mina Medić
Marko Tošić
James May

Copyeditor:

James May

Photos:

Daniela Zmajevic

This publication is produced with the assistance of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of the Center for Youth Integration and may in no way be taken to reflect the views of the European Union.

- nje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava, takođe 2017. godine; i
- Uključivanje tri preporuke iz Opšteg komentara broj 21 u Plan Saveta Vlade [Srbije] za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava.

Takođe, Gradski centar za socijalni rad u Beogradu i Svratistište za decu i mlade grada Novog Sada, naveli su da su njihovi zaposleni upoznati sa Opštim komentarem broj 21 ali su, takođe, naveli da njihovim profesionalcima nije obezbeđena obuka o primeni smernica sadržanih u Opštem komentaru broj 21.

Grad Beograd¹ je 2019. godine otvorio Svratistište za decu i mlade u uličnoj situaciji, međutim, nadležne javne institucije nisu pomenule ovu činjenicu tokom konsultacija u okviru izrade ovog izveštaja i ostaje nejasno da li je ovo Svratistište otvoreno kao odgovor na Opšti komentar broj 21. Sâmo Svratistište nije odgovorilo na poziv da doprinese ovom izveštaju.

Podaci o deci u uličnoj situaciji (ili nedostatak istih)

U Srbiji deca u uličnoj situaciji nisu zvanično prepoznata kao posebna kategorija ugrožene dece pa samim tim ne postoje zvanični podaci o toj deci. Srbija ni u jednom trenutku nije pokušala da sistematski dokumentuje ili utvrdi broj dece u uličnoj situaciji u zemlji.

Zbog nedostatka zvanično prikupljenih podataka, broj dece u uličnoj situaciji u Srbiji je nepoznat. Ipak, postoje podaci o situaciji u Beogradu i Novom Sadu, gde se nalaze jedine specijalizovane usluge za decu u uličnoj situaciji, koji ukazuju na to da samo u ova dva grada ima više od hiljadu dece na ulici. Koliko su ovi pokazatelji reprezentativni za ostatak zemlje, nije poznato.

Podaci OCD-a koje rade sa decom u Srbiji ukazuju da situacija značajno varira širom zemlje. Procene OCD-a o ukupnom broju dece u uličnoj situaciji u zemlji, kreću se od 2.000 (najčešća procena) do 10.000. Raspoložive informacije niti jasno podržavaju, niti protivreče istinitosti ovih procena.

S druge strane, iako je nejasan podatak o broju dece u uličnoj situaciji, postoje neki dokazi da se on značajno povećao tokom pandemije COVID-19.

Percepcije dece u uličnoj situaciji u Srbiji

Deca u uličnoj situaciji u Srbiji – kako u široj javnosti, tako i među profesionalcima koji dolaze u kontakt sa pomenutom decom – posmatraju se, u širem smislu, kao žrtve eksploatacije od strane roditelja ili drugih pripadnika romske zajednice, a to, dalje, oblikuje sistemski odgovor nadležnih javnih institucija/praktičara.

¹ Napomena: Svratistište kojim upravlja Grad Beograd je posebna i nepovezana usluga sa Svratistištima kojima upravlja Centar za integraciju mladih u Beogradu.

Ipak, realnost je mnogo složenija. Iako postoje dokazi da su neka deca u uličnoj situaciji u Srbiji eksploatisana od strane njihovih roditelja, iskustvo pokazuje da većina pomenute dece provodi vreme na ulici – radeći zajedno i/ili pridružujući se svojim roditeljima, braći/sestrama, i/ili sa vršnjacima – u okolnostima koje ni dete ni roditelj(i) ne smatraju eksploatatorskim.

Umesto toga, suočeni sa ekstremnim siromaštvom i nedostatkom dostupnih alternativa, deca (i roditelji) prvenstveno doživljavaju rad na ulici, uključujući i prosjačenje, kao način preživljavanja. Poseban izveštaj Zaštitnika građana RS o pravima deteta, objavljen 2018. godine, ističe baš ovo pitanje.

Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Politike

Ni u jednom zakonu Republike Srbije, uredbi, strategiji ili akcionom planu, ne postoji zakonska ili zvanična definicija dece u uličnoj situaciji. Opšti komentar broj 21 daje jasnu definiciju dece u uličnoj situaciji, koju i Srbija treba da usvoji.

Dok sve obuhvatniji i progresivniji zakonodavni okvir nastoji da zaštiti decu u Srbiji, ovaj okvir, istovremeno, održava dalju diskriminaciju dece u uličnoj situaciji i izlaže ih riziku od kršenja njihovih prava, sa kojim se druga deca ne suočavaju.

Najviše iznenađuje Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, koji je Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja prvobitno izdalo 2014. godine, a zatim izdalo ponovo 2018. godine, dakle nakon objavljivanja Opšteg komentara broj 21. Nalog 560-00-334/2018-01 izričito nalaže centrima za socijalni rad da, u koordinaciji sa policijom, preduzmu niz represivnih mera prema deci u uličnoj situaciji, uključujući i odvajanje dece od roditelja, što predstavlja direktno i ozbiljno kršenje prava deteta. Ovaj nalog treba odmah staviti van snage, i umesto njega, uspostaviti protokol za zaštitu, a ne represiju nad decom u uličnoj situaciji.

Deca u uličnoj situaciji se ne spominju posebno ni u jednom zakonu u Srbiji. Međutim, neki članovi ova tri zakona – Zakona o javnom redu i miru, Krivičnog zakonika i Porodičnog zakona – isključivo se u praksi primenjuju na decu u uličnoj situaciji, i to sve sa potencijalno negativnim ishodima po ovu decu.

Član 12 Zakona o javnom redu i miru direktno i nedvosmisleno kriminalizuje decu u uličnoj situaciji za prosjačenje na javnim mestima, ali ne i drugu decu. Time, zakon krši pravo dece u uličnoj situaciji na nediskriminaciju, sadrži odredbe koje su otvorene za arbitrarnu primenu i onemogućava deci da se bave aktivnostima koje su im neophodne da bi preživela. Zbog svega navedenog, član 12 treba odmah ukloniti iz ovog zakona.

Član 193 Krivičnog zakonika i član 81 Porodičnog zakona sadrže nedovoljno definisane odredbe o zaštiti dece od nasilja, zlostavljanja i eksploatacije prilikom prosjačenja, koje su pogodne za zloupotrebu, odnosno represiju nad decom u uličnoj situaciji, uključujući i odvajanje dece

od roditelja. Ove odredbe su operacionalizovane Nalogom 560-00-334/2018-01 na način koji je u potpunoj suprotnosti sa pravima deteta i pokazuje koliko su ovi zakoni otvoreni za zloupotrebu. Od suštinskog je značaja da se promene i Krivični zakonik i Porodični zakon, kako bi se deca u uličnoj situaciji zaštitila na pravi način, bez represivnih mera.

Nekoliko strategija i planova se eksplicitno odnosi na decu u uličnoj situaciji ili na situacije - vezane uglavnom za prosjačenje - koje su isključivo relevantne za decu u uličnoj situaciji (imajući u vidu da deca koja se nalaze na javnim mestima, jesu deca u uličnoj situaciji).

Kao što je već navedeno, Plan za praćenje primena preporuka UN za ljudska prava Saveta Vlade Srbije, uključuje tri preporuke koje odgovaraju Opštem komentaru broj 21, a koje pozivaju na utvrđivanje broja dece u uličnoj situaciji, otkrivanje uzroka istog, odnosno primenu Posebnog izveštaja o dečjem prosjačenju u RS i podršku deci u uličnoj situaciji, uz puno poštovanje najboljeg interesa deteta i njegovih stavova. Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2016. do 2025. godine, poziva na lokalne protokole za zaštitu romske dece koja žive i/ili rade na ulici i na održivu finansijsku podršku lokalnim uslugama u zajednici, kao što su prihvatilišta, odnosno poziva na povećano korišćenje resursa ustanova socijalne zaštite. Ovo su dobro osmišljeni i dobrodošli predlozi koje bi trebalo primeniti kao deo šire strategije o deci u uličnoj situaciji u Srbiji.

Strategija prevencije i zaštite dece od nasilja i nedavno usvojeni Opšti protokol za zaštitu dece od nasilja, bave se, između ostalog, i fenomenom dečjeg prosjačenja. Strategija i Opšti protokol uspostavljaju važne standarde za zaštitu dece od nasilja i treba ih operacionalizovati, na način da eksplicitnije prepoznaju decu u uličnoj situaciji, a sve sa ciljem efikasnije zaštite ove dece.

Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Praksa

Uprkos nizu politika koje sve više promovišu prava deteta i mere zaštite, i uprkos, s druge strane, represivnim politikama koje su direktno usmerene na decu u uličnoj situaciji, a tu pre svega spada nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, iskustvo pokazuje da je nečinjenje osnovni pristup nadležnih javnih institucija u Srbiji kada je reč o deci u uličnoj situaciji.

Postoji ozbiljan nedostatak usluga namenjenih deci u uličnoj situaciji koje finansira država i Svratišta u Beogradu i Novom Sadu, jedine su takve poznate specijalizovane usluge za ovu grupu dece u našoj zemlji.

U situacijama kada se aktivnosti sprovode od strane drugih „nadležnih“ institucija, obično se kombinuju principi „dobrobiti“ deteta i represivni pristup. Iako ova karakteristika odražava i suštinu Naloga 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, represivne odredbe naloga se, ipak, ne primenjuju u svakom pojedinačnom slučaju. Umesto toga, intervencije su obično nedosledne i kontradiktorne, razlikuju se od slučaja do slučaja, i jasno je da su vođene individualnim uverenjima uključenih stručnih lica (socijalnih radnika, nastavnika, zdravstvenih

radnika, policije, komunalne policije, itd.). Prema našem iskustvu, pristup koji je zasnovan na pravima deteta se retko primenjuje. Ovo ne iznenađuje s obzirom da, osim osnovnih represivnih uputstava sadržanih u Nalogu 560-00-334/2018-01, ne postoji strategija, protokoli ili obuka, koji su dostupni profesionalcima koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji. Posledica ovakve nezainteresovanosti ali i čitavog konteksta, ogleda se u činjenici da Srbija sistemski ne štiti prava dece u uličnoj situaciji.

Iako su deca u uličnoj situaciji u Srbiji generalno izneverena od strane nadležnih institucija, važno je da se istakne da brojni profesionalci - socijalni radnici, medijatori, nastavnici, zdravstveni radnici i drugi - ulažu istinske i značajne napore da zaštite najbolje interese dece u uličnoj situaciji i podrže njihov razvoj, pa je veoma važno da ih spomenemo, pohvalimo i podržimo u tome.

Zaključci

Deca ne treba da budu ostavljena da žive ili rade na ulici jer se time izlažu opasnostima i rizicima koji obično rezultiraju u povredi njihovih osnovnih prava. Deca u uličnoj situaciji imaju ista prava kao i svako drugo dete. Iz tog razloga, neophodno je usvajanje Strategije o deci u uličnoj situaciji, odnosno njena puna primena, s ciljem zaštite prava ove dece. U Srbiji postoji ozbiljan nedostatak razvijenih usluga i mera za zaštitu dece u uličnoj situaciji. Neophodno je ulaganje u programe podrške ovoj deci i njihovim roditeljima, jer se primena postojećih propisa često svodi na represiju. Članovi zakona i/ili profesionalni standardi treba da se kreiraju na način da se ova deca zaštite, a ne da trpe represiju. Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“ i član 12 Zakona o javnom redu i miru zato treba odmah staviti van snage. Pravni standardi zaštite od nasilja i zlostavljanja ne smeju da se snižavaju; naprotiv, zakonske odredbe koje štite decu u uličnoj situaciji moraju da se operacionalizuju i ojačaju u skladu sa pristupom koji je zasnovan na pravima deteta, kako je jasno i definisano u Opštem komentaru broj 21.

U Srbiji su deca u uličnoj situaciji predugo ignorisana, maltretirana i kriminalizovana. Vreme je za promene. Opšti komentar broj 21 o deci u uličnoj situaciji pruža precizne i direktne smernice o tome kako razvijati strategiju za ovu decu. Vlada Srbije treba da bude predvodnik u sprovođenju ovih principa u praksi, kako bi se obezbedila zaštita prava sve dece u zemlji.

2

Saradnici na izradi ovog izveštaja

CIM želi da se zahvali nadležnim javnim institucijama i organizacijama civilnog društva koje su dale svoj doprinos u konsultacijama u okviru izrade ovog izveštaja: Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog, Ministarstvu za brigu o porodici i demografiju, Ministarstvu pravde, Ministarstvu građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, Ministarstvu omladine i sporta, Ministarstvu prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, Savetu za prava deteta Vlade Republike Srbije, Zaštitniku građana (ombudsman) Republike Srbije, Zavodu za statistiku Republike Srbije, Republičkom zavodu za socijalnu zaštitu, Gradskom centru za socijalni rad grada Beograda, Svrtištu za decu i mlade grada Novog Sada, Prijateljima dece Srbije, Prijateljima dece – Požarevac, Prijateljima dece – Zemun, Prijateljima dece – Kragujevac, StartHub – Kosjerić, Okular – Čičevac, Uzičkom centru za prava deteta, Kreativnoj pedagogiji – Požarevac, EduLink – Arandelovac, Grupi mašta – Prijepolje i Fondaciji „SOS Dečja sela Srbije“.

Iako doprinos ovih saradnika sugerise različite stepene razumevanja i stvarne upoznatosti sa smernicama Opšteg komentara broj 21, mi smo, svakako, zahvalni na njihovoj spremnosti da daju svoj doprinos.

Posebno se zahvaljujemo Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog. Ministarstvo je bilo konstruktivno i pružalo podršku od samog početka, prepoznajući da su deca u uličnoj situaciji ranjiva i trenutno nedovoljno zaštićena grupa dece u Srbiji. Ovakav iskren i otvoren odnos u dijalogu koji se tiče ljudskih i dečjih prava, i koji Srbiju ne prikazuje u najboljem svetlu, nesumnjivo je težak za nadležne javne institucije, ali je i dobrodošao i apsolutno je neophodan zbog neposrednog upoznavanja sa problemima i stvaranja pozitivne promene.

Nekoliko ministarstava i javnih institucija, uključujući ključne nadležne institucije sa jasnim i vitalnim ulogama u zaštiti prava dece u uličnoj situaciji, nije odgovorilo ni na ponovljene pozive da doprinesu ovom izveštaju: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Ministarstvo unutrašnjih poslova, Ministarstvo zdravlja, Grad Beograd, Uprava za saradnju s crkvama i verskim zajednicama grada Beograda, Nacionalna akademija za javnu upravu i Privredna komora Srbije/Sektor industrije.

Neodgovaranje na pozive pokazuje zabrinjavajući stav ovih ministarstava i institucija prema saradnji i odgovornosti. Opšti komentar broj 21 jasno navodi da države treba da saraduju sa nedržavnim akterima u praćenju sprovođenja zakona, politika i usluga kroz mehanizme društvene odgovornosti.

Među Ministarstvima i javnim ustanovama koje nisu odgovorile na pozive da pruže svoj doprinos, posebno zabrinjava to što su Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, koje bi trebalo da ima vodeću ulogu u zaštiti prava dece u uličnoj situaciji, i Svrtište za decu i mlade grada Beograda, jedna od retkih usluga za decu u uličnoj situaciji koje finansira država, odlučili da ne pruže svoj doprinos ovom izveštaju.

3

O Centru za integraciju mladih

Centar za integraciju mladih je nezavisno neprofitno udruženje građana sa sedištem u Beogradu koje pruža specijalizovane usluge i ličnu podršku deci koja su uključena u život i rad na ulici i deci koja su u riziku da to postanu, odnosno njihovim porodicama.

Centar za integraciju mladih trenutno pruža podršku za preko 600 dece i mladih u Beogradu. Od 2007. godine podržali smo preko 2.000 dece i njihovih porodica.

Centar za integraciju mladih kroz uslugu Svrtišta, putem terenskog rada, Programa edukacije i Programa zapošljavanja, pruža podršku deci i njihovim porodicama u specijalizovanim ustanovama, na ulicama i u zajednicama u kojima žive. Pored ovih usluga, kroz naš poseban program, pružamo i psihosocijalnu podršku deci migrantima u Srbiji.

Deci pružamo pažnju, uz poštovanje njihovih porodica i bez obzira na njihovu situaciju. Ponosimo se time što poznajemo decu i porodice koje podržavamo i što razumemo njihove okolnosti i potrebe iz njihove perspektive. Izgradnja dugotrajnog poverenja i saradnje je osnova našeg rada.

Usluga Svrtište i terenski rad pružaju specijalizovanu psihosocijalnu podršku deci u uličnoj situaciji u Beogradu, uzrasta od 5 do 15 godina. Usluga se pruža u dva objekta (Svrtišta), koja se nalaze na opštini Zvezdara i opštini Novi Beograd, odnosno putem terenskog rada na ulici i u neformalnim romskim naseljima gde živi ogromna većina dece u uličnoj situaciji u Beogradu. Usluga ima tri glavne komponente: zadovoljavanje neposrednih, hitnih potreba dece za skloništem, hranom, odećom, higijenom i zaštitom; pružanje individualizovane psihosocijalne podrške prilagođene specifičnim potrebama i okolnostima svakog deteta; i posredovanje u ime dece i njihovih porodica u cilju obezbeđivanja pristupa javnim uslugama, uz fokus, ali ne i isključivo, na obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu/brigu, u skladu sa pravima deteta. Trenutno, 360 dece redovno posećuje Svrtišta radi dobijanja podrške. Usluga Svrtišta dobija velikodušnu podršku putem javnih donacija, koje pokrivaju značajan deo operativnih troškova Svrtišta.

Program obrazovanja pruža podršku deci koja žive u dva velika neformalna naselja u Beogradu, u pohađanju predškolskih aktivnosti odnosno pohađanju osnovne škole. U saradnji sa predškolskim ustanovama i školama, podržavamo roditelje da upišu svoju decu, pratimo decu iz neformalnih naselja u kojima žive u predškolske ustanove, pružamo podršku deci u učenju tokom nastave i vikendom, i nudimo materijalnu podršku, kao što je zimsko obuća i jakne. Trenutno, naš Program obrazovanja podržava 160 dece. Od 2010. godine, program je podržao preko 700 korisnika prilikom upisivanja i pohađanja škole. Velika korist za program je i uključivanje mnogobrojnih volontera, koji svakodnevno vode decu u predškolsku ustanovu i iz nje, i pružaju pomoć deci u učenju vikendom.

Program zapošljavanja nudi put ka formalnom zaposlenju ugroženoj grupi mladih Roma. Program podržava ugrožene mlade ljude da steknu stručnu kvalifikaciju, radno iskustvo (u našem socijalnom preduzeću, Kafe bar 16, kao i kod drugih poslodavaca u Beogradu), i da se zaposle. Godišnje, u programu učestvuje 20 ugroženih mladih ljudi. Do danas je program pomogao 60 romskih omladinaca da pronađu zaposlenje. Kroz našu Mrežu inkluzivnih poslodavaca, mnoga lokalna preduzeća pomažu našim korisnicima da se zaposle.

Program za decu izbeglice i migrante od 2015. godine pruža usluge razmene informacija i psihosocijalne podrške deci bez pratnje, razdvojenoj deci, kao i deci u tranzitu sa svojim porodicama. Do danas smo pomogli preko 15.000 dece migranata na lokacijama širom zemlje. Pomoć koju pružamo je evoluirala tako da uključuje podršku u obrazovanju za decu migrante koja borave u Srbiji. Blisko saradujemo sa Fondacijom „Save the Children“ kao i sa drugim lokalnim i međunarodnim agencijama i organizacijama civilnog društva (OCD).

U novembru 2017. godine Centar za integraciju mladih organizovao je konferenciju „Unapređenje kvaliteta usluga za decu koja žive i rade na ulici u Srbiji, u skladu sa UN Opštim komentarom broj 21“. Srpski i međunarodni zvaničnici i stručnjaci iz oblasti socijalne i dečje zaštite, razgovarali su o Opštem komentarom broj 21 i mogućnostima za implementaciju i unapređenje usluga za decu koja žive i/ili rade na ulici u Srbiji.

4.1. Opšti komentar broj 21 o deci u uličnoj situaciji

Komitet Ujedinjenih nacija za prava deteta objavio je Opšti komentar broj 21 o pravima dece u uličnoj situaciji u junu 2017. godine. Komentar državama pruža precizne i direktne smernice o tome kako da, u skladu sa Konvencijom o pravima deteta, razviju sveobuhvatne, dugoročne nacionalne strategije za zaštitu prava dece u uličnoj situaciji.

U Komentaru se navodi da su deca u uličnoj situaciji žrtve kršenja brojnih pojedinačnih dečjih prava. Iako su odredbe Konvencije o pravima deteta primenjive na svu decu, Opšti komentar broj 21 jasno pokazuje da, zbog mnoštvo slučajeva kršenja prava koje doživljavaju deca u uličnoj situaciji, države moraju da ulože posebne napore da njihova prava zaštite.

Po prvi put, Opšti Komentar broj 21 Komiteta za prava deteta daje smernice državama o zaštiti prava dece u uličnoj situaciji. Kao takav, predstavlja važnu prekretnicu u naporima da se širom sveta obuhvate i zaštite deca u uličnoj situaciji.

Svrha ovog izveštaja je procena napretka Srbije ka implementaciji smernica sadržanih u Opštem komentarom broj 21, nakon njegovog objavljivanja 2017. godine.

4.2. O Opštim komentarima

Opšte komentare izdaju ugovorna tela Ujedinjenih nacija, kao što je Komitet UN za prava deteta, s ciljem pojašnjavanja obaveza država u odnosu na neke odredbe pojedinih ugovora, odnosno s ciljem predlaganja načina za sprovođenje ovih odredaba. Na primer, Opšti komentar broj 21 pojašnjava kako države treba da primenjuju Konvenciju o pravima deteta na decu u uličnoj situaciji.

4.3. Definicija dece u uličnoj situaciji

Brojni termini se koriste za opisivanje dece u uličnoj situaciji, uključujući „deca ulice“, „deca na ulici“, „odbegla deca“, „deca koja žive i/ili rade na ulici“, „deca-beskućnici“, „deca vezana za ulicu“ i „deca uključena u život i rad na ulici“. Opšti komentar 21 koristi termin „deca u uličnoj situaciji“, koji se definiše kao (a) deca čiji život i/ili rad zavisi od ulice, bilo da su sama, sa vršnjacima ili s porodicom; i (b) šira populacija dece koja je oformila čvrste veze s javnim površinama i kojoj ulica igra važnu ulogu u njihovom svakodnevnom životu i identitetu“. Komentar pojašnjava da „ova šira populacija uključuje decu koja periodično, ali ne i stalno, žive ili rade na ulici i decu koja ne žive, odnosno ne rade na ulici, ali koja redovno na ulici prave društvo svojim vršnjacima, braći i sestrama ili porodicima“. Takođe, pod pojmom „ulica“ podrazumeva se širi spektar mesta, uključujući ulične pijace, parkove, javne trgove i druge javne površine, kao i autobuske i železničke stanice.

5 Sažetak preciznih i direktnih smernica datih državama u Opštem komentaru 21

Opšti komentar broj 21 jasno pokazuje da se prava deteta, kao što su navedena u Konvenciji Ujedinjenih nacija o pravima deteta, podjednako primenjuju na svu decu; odnosno da deca u uličnoj situaciji nisu izuzetak. Da bi se primenile odredbe Konvencije o pravima deteta, od suštinskog je značaja pristup zasnovan na pravima deteta. Ovaj pristup prepoznaje decu kao nosioce prava, a države – i njene institucije – kao nosioce obaveze. Kao nosioci obaveze, države su dužne da štite prava dece. U pristupu zasnovanom na pravima deteta, proces ostvarivanja prava deteta je važan koliko i njegov krajnji rezultat. Ovakav pristup poštuje dečje dostojanstvo, život, opstanak, blagostanje, zdravlje, razvoj, participaciju i nediskriminaciju.

Opšti komentar broj 21 pruža smernice državama o razvoju strategija za decu u uličnoj situaciji koje su i precizne i koncizne. Podstičemo čitaocima ovog izveštaja da odvoje nekoliko minuta da sami pročitaju Opšti komentar broj 21. Uz parafraziranje preostalih tačaka, ovde prikazan rezime doslovno kopira mnoge ključne tačke odeljka B Opšteg komentara broj 21.

U cilju usklađivanja sa obavezama iz Konvencije o pravima deteta, Opšti komentar broj 21 poziva države da usvoje holističke, dugoročne strategije o deci u uličnoj situaciji i izdvoje neophodna budžetska sredstva za njihovo sprovođenje. Od samog početka, države bi trebalo da primene međusektorski pristup, razumejući da politika u jednoj oblasti utiče na politiku u drugoj.

Da bi se pozabavili višestrukim uzrocima postojanja dece u uličnoj situaciji, koji se kreću od strukturnih nejednakosti (siromaštvo, socijalna isključenost i diskriminacija, kao što je u Srbiji slučaj) do nasilja u porodici, državama je predloženo da će verovatno biti potreban kombinovani pristup koji se sastoji od promena zakonskih odredaba s jedne strane, i politika razvijanja i pružanja usluga s druge strane.

Kao prvi korak, države bi trebalo da uklone sve zakonske odredbe koje direktno ili indirektno diskriminišu decu, ili njihove roditelje ili porodice, na osnovu toga što su – u uličnoj situaciji, tj. da ukinu odredbe koje dozvoljavaju ili podržavaju hapšenja ili proizvoljna uklanjanja dece i njihovih porodica sa ulice ili javnih površina. Države, takođe, treba da ukinu krivična dela koja kriminalizuju ili nesrazmerno pogađaju decu u uličnoj situaciji, kao što su prosjačenje, kršenje policijskog časa, lutanje, skitnja i bekstvo od kuće.

Države treba da preduzmu korake s ciljem aktivne zaštite dece u uličnoj situaciji, počevši od usvajanja zakona o zaštiti ove dece, preko uspostavljanja politika, ovlašćenja, operativnih procedura, smernica, usluga, kao i mehanizama za nadzor i sprovođenje istih. Ključne zainteresovane strane, uključujući decu u uličnoj situaciji, treba da učestvuju u ovom procesu.

Države treba da usvoje zakonsku definiciju dece u uličnoj situaciji, kao osnov za primenu zakona, politika i drugih mera; međutim, Opšti komentar broj 21 jasno pokazuje da nedostatak pravne definicije nije valjan razlog za odlaganje ukidanja diskriminatornog zakonodavstva i prakse, ili usvajanje zakona, politika i drugih mera koje imaju za cilj zaštitu dece u uličnoj situaciji.

Države su dužne da pomognu roditeljima (i starateljima) da obezbede neophodne životne uslove za optimalan razvoj deteta. Ovo se odnosi na decu u uličnoj situaciji kao i na svako drugo dete.

Praktične mere prevencije i intervencije ka deci u uličnoj situaciji, treba da počivaju na pristupu zasnovanom na pravima deteta, kao i na njihovu primenu u okviru holističkog sistema zaštite dece. Sistemi zaštite dece moraju da se (re)dizajniraju kako bi im se omogućilo da dopru do dece u uličnoj situaciji i inkorporiraju specifične usluge koje su ovoj deci potrebne.

Sistemi zaštite dece moraju da obezbede kontinuiranu brigu, u svim relevantnim kontekstima, uključujući prevenciju, ranu intervenciju, terenski rad, telefonske linije za pomoć, skloništa, dnevne centre, privremeni smeštaj, spajanje porodice, hraniteljstvo, samostalan život ili druge opcije kratkoročne ili dugotrajne brige. Strategije moraju jasno da pokažu da pristup zasnovan na pravima deteta treba da se primenjuje u svakom kontekstu.

Države treba da deci obezbede informacije u pristupačnim formatima prilagođenim deci, a decu u uličnoj situaciji treba podržati da razumeju i koriste sisteme zaštite dece. Neophodno je i smanjivanje administrativnih opterećenja i odlaganja pristupa uslugama.

Države treba da se posvete ispunjavanju ljudskih prava ne samo u periodu detinjstva, tako što će uspostaviti prateće mehanizme podrške alternativnoj brizi za decu u uličnoj situaciji i tokom njihovog prelaska u odraslo doba sa 18 godina, izbegavajući time nagli prekid podrške.

Strategije o deci u uličnoj situaciji treba da prepoznaju državne i nedržavne aktere kao legitime aktere u kreiranju i primeni zakona, politika i drugih mera koje imaju za cilj zaštitu dece u uličnoj situaciji. Države treba da podrže civilno društvo, kao komplementarne aktere, i obezbede personalizovane, specijalizovane usluge za decu u uličnoj situaciji kroz finansiranje, akreditaciju i zakonsku regulativu, i u obavezi su da obezbede da nedržavni pružaoci usluga rade u skladu sa odredbama Konvencije o pravima deteta. Države, takođe, treba da donesu mere kako bi osigurale da poslodavci, koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji, ispunjavaju svoje obaveze u pogledu poštovanja prava dece.

Pre angažovanja i tokom rada profesionalaca koji mogu da dođu u direktan ili indirektan kontakt sa decom u uličnoj situaciji, države treba da obezbede osnovnu obuku o pravima deteta, zaštiti dece i lokalnom kontekstu dece u uličnoj situaciji u oblastima kao što su kreiranje politika, sprovođenje zakona, pravosuđe, obrazovanje, zdravstvo, socijalni rad i psihologija.

Države treba da profesionalcima ovlašćenim za rad sa decom u uličnoj situaciji (kao što su socijalni radnici na ulici i jedinice policijskih službi za zaštitu dece), obezbede detaljnu obuku o pristupu zasnovanom na pravima deteta, psihosocijalnoj podršci i osnaživanju dece. Profesionalci koji rade sa decom u uličnoj situaciji treba da se uključe u razvoj operativnih procedura, izradu smernica za dobre prakse, strateških direktiva, planova, standarda učinka i disciplinskih kodeksa, kao i u kreiranje mera koje treba da se preduzmu za potrebe primene svih ovih principa u praksi.

Države, takođe, treba da uvedu mere i obuke za senzibilisanje drugih relevantnih aktera koji dolaze u kontakt sa ovom decom, kao što su transportni radnici, predstavnici medija, šire zajednice, duhovni/verski lideri i akteri u privatnom sektoru, i da ih ohrabre da principe poslovanja usklade sa pristupom zasnovanom na pravima deteta.

Države treba da deci u uličnoj situaciji obezbede pristup uslugama obrazovanja i zdravstva, pravosuđa, kulture, sporta i informisanja, kao i specijalizovane usluge za decu u uličnoj situaciji, koje pružaju obučeni socijalni radnici koji dobro razumeju okolnosti lokalne dece i njihovih porodica. Države treba da priznaju da, iako je država primarni nosilac obaveza, aktivnosti civilnog društva mogu da budu komplementarne naporima države da razvije i pruži personalizovane usluge deci u uličnoj situaciji.

Države treba da prepoznaju raznolikost situacija na lokalnom nivou i razumeju da se uspešan pristup oslanja na dobro razumevanje lokalnog konteksta i individualizovane podrške deci. Iz ovih razloga, mora da se obrati pažnja da se ne izgubi fokus na deci prilikom pokretanja novih ili repliciranja postojećih inicijativa.

Države se, takođe, podstiču da adekvatnim budžetima podrže lokalne, specijalizovane intervencije, koje često predvode OCD sa lokalnim stručnjacima. Takve lokalne inicijative treba da budu koordinisane sa lokalnim samoupravama i podržane od strane države. Decu u uličnoj situaciji treba podržati da učestvuju u kreiranju takvih inicijativa, kao deo lokalnog, decentralizovanog procesa planiranja - odozdo prema gore.

Potrebni su jasni mehanizmi praćenja i odgovornosti, kako bi se osigurala efikasna implementacija zakona, politika i pružanje usluga. Deca u uličnoj situaciji treba da se uključe u mehanizme praćenja i odgovornosti, kroz, recimo, koalicije državnih i nedržavnih aktera. Državne institucije u čijem je mandatu promovisanje i praćenje sprovođenja Konvencije o pravima deteta treba da budu lako dostupne deci u uličnoj situaciji.

Deca u uličnoj situaciji koja su žrtve kršenja ljudskih prava moraju da imaju pristup delotvornim pravnim i drugim merama pomoći, uključujući pravno zastupanje. Kada se iscrpe domaći pravni lekovi, trebalo bi da im se omogući pristup međunarodnim mehanizmima za ljudska prava, uključujući proceduru utvrđenu Opcionim protokolom uz Konvenciju o pravima deteta.

Države treba da uspostave sistematske, participativne mehanizme za prikupljanje podataka i

razmenu informacija o deci u uličnoj situaciji, koji su zasnovani na pravima deteta. Prikupljanje i korišćenje takvih podataka ne sme da stigmatizuje decu u uličnoj situaciji. Prikupljanje podataka treba da se integriše u nacionalne mehanizme za prikupljanje podataka o deci, ali ne treba da se oslanja samo na ankete u domaćinstvima, kako bi se osiguralo da deca koja žive van domaćinstava budu, takođe, obuhvaćena. Države treba da shvate da se situacije na ulici brzo menjaju i, shodno tome, da periodično sprovedu istraživanja kako bi osigurale ažurnu politiku i praksu.

6

Podaci o deci u uličnoj situaciji (ili nedostatak istih)

6.1. Dostupni podaci

U Srbiji nema zvaničnih podataka o deci u uličnoj situaciji; i zaista, deca u uličnoj situaciji nisu ni zvanično priznata kao posebna kategorija ugrožene dece. Srbija ni u jednom trenutku nije pokušala da sistemski dokumentuje ili utvrdi broj dece u uličnoj situaciji u zemlji.

Opšti komentar broj 21 primećuje da nedostatak podataka čini decu u uličnoj situaciji nevidljivim, što ima za posledicu nerazvijanje politika tj. donošenje mera koje su ad hoc, privremene ili kratkoročne - kao što je to slučaj u Srbiji. Opšti komentar broj 21 savetuje da države razviju systemske participativne mehanizme za prikupljanje i razmenu podataka o deci u uličnoj situaciji s ciljem usmeravanja razvoja politika i usluga koje se oslanjaju na verodostojne dokaze. Ovi mehanizmi moraju biti zasnovani na poštovanju dečjih prava i Srbija to treba da učini odmah.

Zbog nedostatka zvaničnog prikupljanja podataka, broj dece u uličnoj situaciji u Srbiji je nepoznat. Međutim, dostupni su neki podaci o situaciji u Beogradu i Novom Sadu - jedinim lokacijama u zemlji sa specijalizovanim uslugama za decu u uličnoj situaciji - koji daju neke indikacije o broju dece na ulici u ovim mestima, i postavljaju osnovu za procenu razmere problema na nacionalnom nivou.

Gradski centar za socijalni rad u Beogradu, u okviru konsultacija za ovaj izveštaj, saopštio je da je u 2020. godini, na teritoriji koju pokriva, bilo 16 dece u uličnoj situaciji. I dok Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu treba odati priznanje za prikupljanje podataka o deci u uličnoj situaciji, i dalje nedostaju usaglašene, zvanične definicije ko je dete u uličnoj situaciji u Srbiji (videti dole), što može da ima za posledicu da se deca u uličnoj situaciji računaju na različite načine, a kada je reč o ovoj brojci, ona je, bez sumnje, ekstremno manja od stvarnog broja.

Poređenja radi, Svrtišta za decu u uličnoj situaciji koje vodi Centar za integraciju mladih u Beogradu (na dve lokacije) redovno je posećivalo 370 dece (od 5 do 15 godina) u 2021. godini. Ovaj broj predstavlja minimalni broj verifikovane dece u uličnoj situaciji u Beogradu. Nažalost, izvesno je da postoji mnogo više dece u uličnoj situaciji u Beogradu koja ne posećuju svrtišta radi dobijanja podrške, što ukazuje da je pravi broj veći.

Istraživanje domaćinstava u 28 neformalnih romskih naselja u Beogradu, koje je sproveo Centar za integraciju mladih 2018. godine, pokazalo je da je broj dece uključene u neku vrstu rada na ulici verovatno minimum 600, a najverovatnije i znatno veći. Centar za integraciju mladih će 2022. godine sprovesti još jedno istraživanje domaćinstava u neformalnim naseljima u Beogradu, koje će detaljnije i ažurnije prikazati podatke o trenutnoj situaciji.

U okviru konsultacija za ovaj izveštaj, Svrtišta za decu i mlade grada Novog Sada, saopštilo je da uslugu trenutno koristi 418 dece u uličnoj situaciji. Ova cifra predstavlja osnovni minimum za stvaran broj dece u uličnoj situaciji u Novom Sadu.

Dostupni podaci o stanju u Beogradu i Novom Sadu govore da je, samo u ova dva grada, više od hiljadu dece u uličnoj situaciji. Koliko su ove situacije reprezentativne za ostatak zemlje – ostaje nejasno.

Prilozi Organizacija civilnog društva koje rade sa decom, prikupljeni u okviru pripreme ovog izveštaja, kao i neki pojedinačno zabeleženi događaji, ukazuju na to da se situacija prilično razlikuje širom zemlje, uključujući nekoliko organizacija koje su izvestile da nema (poznate) dece u uličnoj situaciji u sredinama u kojima rade (uglavnom je reč o manjim gradovima).

Procene ukupnog broja dece u uličnoj situaciji u Srbiji koje su dale OCD koje su učestvovala u konsultacijama za pripremu ovog izveštaja, takođe su se značajno razlikovale, u rasponu od 2.000 (uobičajena procena) do 10.000. Dostupni dokazi niti jasno podržavaju niti protivreče istinitosti ovih procena. Zaista, velike varijacije u procenama više su indikativne prirode u smislu nedostatka informacija o srazmeri ovog fenomena i, što je još značajnije, načina definicije deteta u uličnoj situaciji, nego što govore o stvarnom broju ove dece u Srbiji.

6.2. Uticaj pandemije COVID-19 na decu u uličnoj situaciji

Iako nije jasan broj dece u uličnoj situaciji, postoje dokazi da se on značajno povećao tokom pandemije COVID-19. Broj dece koja posećuju Svrtišta koje vodi Centar za integraciju mladih u Beogradu porastao je skoro za trećinu u 2020-21. godini, dok je povećan i broj dece koja su primećena na ulici. Ovo možda i nije toliko iznenađujuće. Produžetak perioda redovnog zatvaranja škola i „on-line učenje” koje je jednostavno bilo nedostupno deci u najsiriomasišnjim porodicama, u kombinaciji sa ograničenim kretanjem i zatvaranjem javnih površina u kojima mnoge porodice iz neformalnih naselja ostvaruju prihode od vitalnog značaja, bilo je „zeleno svetlo” za povećanje broja dece na ulici. Zabrinjava činjenica da se povećanje broja dece u uličnoj situaciji nastavilo i po ukidanju karantina i povratka dece redovnijoj nastavi.

Pristupi deci u uličnoj situaciji

7.1. Percepcija dece u uličnoj situaciji u Srbiji

Deca u uličnoj situaciji u Srbiji – kako u široj javnosti, tako i među profesionalcima koji dolaze u kontakt sa pomenutom decom – načelno se posmatraju kao žrtve eksploatacije od strane roditelja ili drugih pripadnika romske zajednice, što oblikuje odgovor nadležnih javnih institucija/praktičara.

Ipak, realnost je složenija. Iako postoje dokazi da su neka deca u uličnoj situaciji u Srbiji eksploatisana, nekad i od strane njihovih roditelja, iskustvo pokazuje da većina dece u uličnoj situaciji provodi vreme na ulici – radeći zajedno i/ili samo u društvu svojih roditelja, braće i sestara i/ili sa vršnjacima – u okolnostima za koje ni dete ni roditelj(i) ne smatraju eksploatatorskim. Umesto toga, suočeni sa ekstremnim siromaštvom i nedostatkom dostupnih alternativa, deca (i roditelji) prvenstveno doživljavaju rad na ulici, uključujući i prosjačenje, kao način za preživljavanje. Poseban izveštaj o pravima deteta Zaštitnika građana RS, objavljen 2018. godine, naglašava ovu činjenicu.

7.2. Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Politike

Ni jedan srpski zakon, uredba, strategija ili akcioni plan, ne sadrži zakonsku ili zvaničnu definiciju dece u uličnoj situaciji. Opšti komentar broj 21 daje jasnu definiciju dece u uličnoj situaciji, koju i Srbija treba da usvoji.

Dok sve obuhvatniji i progresivniji zakonodavni okvir nastoji da zaštiti decu u Srbiji, država nastavlja sa diskriminacijom dece u uličnoj situaciji i izlaže ih riziku od kršenja njihovih prava, sa kojima se druga deca ne suočavaju.

Deca u uličnoj situaciji se ne pominju posebno ni u jednom srpskom zakonu. Međutim, članovi tri zakona – Zakon o javnom redu i miru, Krivični zakonik i Porodični zakon – primenjuju se isključivo, u praksi, na decu u uličnoj situaciji, sve sa potencijalno negativnim ishodima po ovu decu.

Ovakvi negativni ishodi izričito se manifestuju u Nalogu 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice”. Nalog upućuje centre za socijalni rad da, u koordinaciji sa policijom, preduzmu niz represivnih mera protiv dece u uličnoj situaciji, uključujući odvajanje dece od roditelja, čime se direktno i ozbiljno krše prava deteta.

Takođe, nekoliko strategija i planova se eksplicitno odnosi na decu u uličnoj situaciji ili na situacije – uglavnom vezane za prosjačenje – koje su isključivo relevantne za decu u uličnoj situaciji (deca koja se nalaze na javnim mestima su deca u uličnoj situaciji). Ovi dokumenti svakako

predlažu progresivnije pristupe koji su u skladu sa Konvencijom o pravima deteta i smernicama datim u Opštem komentaru broj 21, ali nisu u skladu sa sveobuhvatnom, holističkom strategijom o deci u uličnoj situaciji na koju se poziva Opšti komentar broj 21.

Bez odlaganja, politika Srbije prema deci u uličnoj situaciji mora da se unapredi, da eliminiše diskriminatorne propise i da se izgrađuje na postojećim strategijama i planovima koji prepoznaju decu u uličnoj situaciji i predlažu mere usklađene sa smernicama iz Opšteg komentara 21.

7.2.1. Zakon o javnom redu i miru

Član 12 Zakona o javnom redu i miru posebno inkriminiše prosjačenje koje ugrožava mir građana ili remeti javni red. Prema definiciji, zakon se odnosi na prosjačenje na javnim mestima i time direktno i specifično cilja na decu i odrasle u uličnoj situaciji. Zakon direktno i nedvosmisleno kriminalizuje decu u uličnoj situaciji, ali ne i drugu decu. Zakon ne pruža užu definiciju šta predstavlja „mir građana“, što ostavlja prostor za zloupotrebu. Smernice iz Opšteg komentara broj 21 jasno pokazuju da ovaj Zakon nije u skladu sa Konvencijom UN o pravima deteta, koja ima prvenstvo u odnosu na domaći zakon i stoga Član 12 ovog zakona treba odmah da se stavi van snage.

7.2.2. Krivični zakonik i Porodično pravo

Član 193 Krivičnog zakonika zabranjuje zlostavljanje i prinudni rad i prosjačenje i označava ih kao štetne po razvoj² deteta. Dok je zabrana prinudnog rada očigledno neophodna, prosjačenje od strane dece se dešava skoro isključivo na ulici i drugim javnim površinama i stoga je, u praktičnom smislu, jedino relevantno za decu u uličnoj situaciji. Dete koje radi ili prosjači na javnoj površini je dete u uličnoj situaciji. Opšti komentar broj 21 jasno stavlja do znanja da pristupi kojima pokušava da se spreči prosjačenje i druga ponašanja u vezi s preživljavanjem dece, direktno diskriminišu decu u uličnoj situaciji i moraju da se zabrane.

Član 81 Porodičnog zakona zabranjuje prinudni rad dece i propisuje da roditelji koji na to prisiljavaju dete mogu biti potpuno lišeni roditeljskog prava. Iako ne može da se kaže da zakon posebno cilja na decu u uličnoj situaciji, on ima posebne –negativne– implikacije na ovu decu i njihove roditelje.

Zajedno, član 193 Krivičnog zakonika i član 81 Porodičnog zakona kriminalizuju roditelje za radnje koje deca u uličnoj situaciji rutinski preduzimaju u cilju preživljavanja (prosjačenje i drugi poslovi na ulici), a za koje roditelji mogu da se kazne zatvorskom kaznom ili potpunim lišavanjem roditeljskog prava, čime se povećava mogućnost odvajanja dece od porodice.

² Krivični zakonik (član 193 stav 2) kaže da „Roditelj, usvojlac, staralac ili drugo lice koje zlostavlja maloletno lice ili ga primorava na prekovremeni rad ili na rad koji ne odgovara uzrastu maloletnog lica ili na prosjačenje, ili ga iz koristoljublja navodi na vršenje drugih radnji koje su štetne za njegov razvoj, kazniće se zatvorom u trajanju od tri meseca do pet godina.“

Uprkos realnim rizicima po decu usled prosjačenja i rada na ulici, odvajanje dece od roditelja (zbog kazne zatvora ili lišavanja roditeljskog prava) je veoma retko u interesu deteta, kako o tome i svedoče slučajevi alternativno zbrinute dece u Srbiji, i predstavlja kršenje prava deteta na porodični život.

Zato, Komitet za prava deteta ponovo podseća državu da pravo deteta na porodični život zahteva od država da ulože iscrpne napore i održe porodice na okupu, što se za Srbiju ne može potpuno tvrditi, odnosno podseća da dete nikada ne bi trebalo odvajati od porodice iz ekonomskih razloga.

Iako odredbe Krivičnog zakonika i Porodičnog zakona mogu da budu dobronamerne, a zabrana zlostavljanja, prinudnog rada i iskorišćavanja dece od strane roditelja i drugih je očigledno neophodna, postojeće zakonodavstvo diskriminiše decu u uličnoj situaciji i izlaže ih nejednakom riziku da budu odvojeni od svojih porodica, uglavnom zbog okolnosti ekstremnog siromaštva, što predstavlja nedvosmisleno kršenje prava deteta.

Zakon mora da jasnije i suptilnije razlikuje rad na ulici, uključujući prosjačenje, od zlostavljanja, prinudnog rada i eksploatacije, u skladu sa realnošću dece u uličnoj situaciji, i uz obavezni prioritet održavanja porodice na okupu, a s ciljem dalje zaštite dece od ovih realnih rizika. Sve ovo, zahteva informisan i promišljen pristup zakonodavaca koji, pre svega, mora biti zasnovan na pravima deteta.

7.2.3. Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe dece u uličnoj situaciji

Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja je prvobitno 2014. godine doneo Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, a zatim je Nalog ponovo izdat od strane tadašnjeg ministra Zorana Đorđevića, u maju 2018. godine.

Nalog 560-00-334/2018-01 nalaže centrima za socijalni rad da formiraju posebne timove koji uključuju stručnjaka organa starateljstva (odnosno centar za socijalni rad), policijskog službenika i predstavnika lokalnog doma zdravlja.

Nalog sadrži sledeće instrukcije:

- U svim slučajevima kada je poznato da su deca eksploatisana, u skladu sa članom 332 stav 2 Porodičnog zakona, centri za socijalni rad (organ starateljstva) dužni su da od roditelja, staratelja ili lica kod kojih se zateknu – odmah oduzmu decu u uličnoj situaciji [na ulici] i smeste ih u ustanovu socijalne zaštite ili hraniteljsku porodicu;
- da zaštite decu od zlostavljanja i zanemarivanja od strane roditelja, staratelja ili lica kod kojih se deca zateknu [na ulici], uz podnošenje krivične prijave zbog mogućnosti da je počinjeno krivično delo zanemarivanje i zlostavljanje dece iz čl.193 Krivičnog zakonika RS;

- da zaštite decu od roditelja koji zlostupotrebljavaju, zanemaruju ili grubo zlostupotrebljavaju roditeljsko pravo pokretanjem postupka za potpuno lišavanje roditeljskog prava u skladu sa članom 81 Porodičnog zakona Republike Srbije.

Nalog 560-00-334 / 2018-01 predstavlja izuzetan neuspeh u kreiranju politike zaštite dece. Ovaj nalog predlaže mere koje isključivo i sistemski diskriminišu decu u uličnoj situaciji. Njime se nalaže centrima za socijalni rad da preduzmu mere kojima decu u uličnoj situaciji na licu mesta odvajaju od njihovih porodica i time, zapravo, pokazuje kako su odredbe Krivičnog zakonika i Porodičnog zakona podložne zlostupotrebi. Zapanjujuće je da gospodin Đorđević, tadašnji Ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, ponovo izdaje nalog 2018. godine, NAKON objavljenog Opšteg komentara broj 21 (2017. godine).

Tokom konsultacija koje su preduzete u okviru pripreme ovog izveštaja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog je jasno stavilo do znanja da su odredbe naloga 560-00-334/2018-01 o oduzimanju dece u uličnoj situaciji od roditelja ili staratelja, pokretanju sudskih postupaka za oduzimanje roditeljskog prava, sprečavanje kontakta roditelja i dece, izricanje mera zaštite od nasilja i podnošenje krivičnih prijava protiv roditelja - u suprotnosti sa Konvencijom o pravima deteta. Ova nedvosmislena ocena situacije je, svakako, dobrodošla a promena je neophodna.

U skladu sa smernicama sadržanim u Opštem komentaru broj 21, nadležni organi treba odmah da stave van snage nalog 560-00-334/2018-01 i zamene ga odgovarajućim protokolima s ciljem zaštite prava dece u uličnoj situaciji od baš ovakvih zlostupotreba. Podržavamo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog da jasno iskažu svoj stav za korekciju ove situacije.

7.2.4. Strategija zaštite dece od nasilja i Akcioni plan

Vlada Republike Srbije je u junu 2020. godine usvojila Strategiju za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period od 2020. do 2023. godine. U odeljku 3.7, „Zlostupotreba dečjeg rada” strategija se odnosi na „decu čiji je život ili rad povezan sa ulicom” i „decu ulice”, ali samo u kontekstu dečjeg prosjačenja (ne pominje se nijedan drugi aspekt povezanosti dece sa ulicom).

U potpunoj suprotnosti sa Nalogom 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zlostupotrebe „dece ulice”, Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja pruža iskrenu, kritičku analizu napora države Srbije da „spreči, bori se i iskoreni dečje prosjačenje”, navodeći da postoji „nedostatak vizije, strategija i efikasnih programa prevencije”. Iako je analiza usko fokusirana na dečje prosjačenje, ona dobro opisuje neka od ključnih pitanja koja koče delotvorniji pristup u ostvarivanju prava koja imaju deca u uličnoj situaciji u Srbiji.

Strategija navodi da:

- Nedostaju podaci o dečjem prosjačenju, a podaci koji postoje su nedosledni i nepouzdati;
- nadležne institucije ne razumeju dovoljno uzroke dečjeg prosjačenja (naglašava da stručnjaci za socijalnu zaštitu i policija vjeruju da su glavni pokretači dečjeg

prosjačenja „pripadnost romskoj etničkoj grupi” i eksploatacija od strane „organizovanih grupa”);

- Romska deca su u velikom riziku da budu uključena u prosjačenje zbog ekstremnog siromaštva, getoizacije i socijalne izolacije, kao i nedostatka obrazovanja i nezaposlenosti roditelja;
- Iako su svi stručnjaci iz javnog sektora svesni višestrukih pretnji po život, fizičko zdravlje i razvoj dece, državne institucije ne sprovedu rad na terenu ili terenske aktivnosti u cilju direktne zaštite i smanjenja štetnih posledica po decu;
- Deca koja se bave prosjačenjem, ni u propisima ni u praksi, nisu jasno prepoznata kao žrtve eksploatacije, nasilja, zlostavljanja i zanemarivanja, a deca od 14 godina koja prose smatraju se [prema važećem zakonu] počiniocima prekršajnog dela;
- Institucije nadležne za prevenciju i smanjenje dečjeg prosjačenja nemaju dovoljne kapacitete, kako materijalne, tako ni kadrovske, i ne postoje profesionalni standardi koji uređuju postupanje državnih institucija u slučajevima dečjeg prosjačenja;
- Preduzete mere su tipično neorganizovane, nesistemске i spontane, a efekti mera se ne prate niti se analiziraju;
- Kriminalizovanje i sankcionisanje dece koja prosjače i njihovih roditelja, nije smanjilo broj „dece ulice”, uključujući i one koji se bave dečjim prosjačenjem;
- Mere koje sprovede nadležne institucije kao odgovor na dečje prosjačenje nisu usmerene na uzroke prosjačenja;
- Preventivne mere - one koje su dostupne i mogu donekle uticati na uzroke dečjeg prosjačenja (kao što je materijalna pomoć) - sprovedu se samo u malom obimu;
- Ne postoji angažovanje jedinica lokalne samouprave, u skladu sa svojim nadležnostima i dodeljenim sredstvima, za pružanje finansijske i svake druge pomoći i podrške institucijama i OCD u aktivnostima na smanjenju i sprečavanju dečjeg prosjačenja i zaštiti dece koja se njime bave.

Iako je ovako iskrena procena situacije dobrodošla, Strategija se usko fokusira na dečje prosjačenje i ne prepoznaje ovo pitanje u širem kontekstu - i okolnostima - dece u uličnoj situaciji.

Od 2024. godine nadalje, nova Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, ukoliko se u međuvremenu izradi, trebalo bi da prepoznaje decu u uličnoj situaciji i da bude usklađena sa smernicama Opšteg komentara broj 21 ili nacionalnom strategijom o deci u uličnoj situaciji.

Akcionim planom za sprovođenje Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period 2020-21. godine, u okviru mere 3.2., „Uspostavljanje, razvoj i obezbeđivanje održivosti mera zaštite dece od nasilja”, predviđeno je delovanje (aktivnost 3.2.1.) na „Unapređenju kapaciteta ustanova i organa na lokalnom nivou za međusektorsku saradnju, osnivanjem lokalnih timova za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja u uličnoj situaciji”.

U suštini, ovo je važan i dobrodošao korak koji vodi ka napretku. Međutim, nadležne institucije koje su doprinele izradi ovog izveštaja nisu navele da li su predloženi „lokalni timovi“ oformljeni. Ako i kada se uspostave takvi „lokalni timovi za zaštitu dece u uličnoj situaciji od zlostavljanja i zanemarivanja“, od vitalnog je značaja da poštuju principe zasnovane na pravima deteta, umešto da održavaju pristup zasnovan na kombinaciji „dobrobiti“ deteta i „represije“ koji karakteriše tretman dece u uličnoj situaciji u Srbiji do danas.

7.2.5. Opšti protokol za zaštitu dece od nasilja

Vlada Republike Srbije usvojila je 10. februara 2022. godine Opšti protokol za zaštitu dece od nasilja, koji je zamenio Opšti protokol za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja usvojen 2005. godine. Protokol se ne odnosi posebno na decu u uličnoj situaciji, ali se odnosi na decu uključenu u prosjačenje, što su u skoro svim slučajevima deca u uličnoj situaciji.

Svrha Protokola je sistemsko sprečavanje svih oblika nasilja nad decom i obezbeđivanje efikasnih, međusektorskih mera zaštite u slučajevima nasilja nad decom. Novi Protokol definiše više od 20 oblika nasilja nad decom, uključujući fizičko i vršnjačko nasilje, nasilje u porodici, seksualno nasilje i digitalno nasilje, zloupotrebu dečijeg rada i dečje brakove, koje Protokol opisuje kao oblike nasilja kojima se grubo krše prava deteta.

Protokol potvrđuje da se eksploatacija dece putem prosjačenja ubraja u jedan od najgorih oblika dečjeg rada i eksploatacije. Protokol opisuje dečje prosjačenje kao aktivnosti u kojima dete traži novac ili drugu materijalnu vrednost, nepovratno ili bez pružanja protivusluge, izazivanjem sažaljenja zbog siromaštva, zdravlja, vere ili drugih razloga. Protokol navodi da, u slučaju da je dete u pratnji roditelja ili druge odrasle osobe koja prosjači, treba da se posmatra kao lice koje se bavi prosjačenjem, čak i ako to ne čini direktno.

Protokol s pravom nastoji da zaštiti decu koja prose od zlostavljanja, eksploatacije i trgovine ljudima. Međutim, u Protokolu nedostaju odredbe koje bi osigurale da se prava dece u uličnoj situaciji na odgovarajući način razmatraju i štite.

7.2.6. Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2016. do 2025. godine

Strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja za period od 2016. do 2025. godine odnosi se na „decu koja žive i/ili rade na ulici“ u kontekstu obrazovanja i zapošljavanja i prepoznaje višestruke rizike kojima su izložena deca u uličnoj situaciji.

U okviru posebnih 5 ciljeva (Unaprediti pristup uslugama socijalne zaštite i dostupnost novčanih davanja radi smanjenja siromaštva i povećanja socijalne uključenosti Roma i Romkinja u lokalnoj zajednici), Strategija postavlja dve mere koje se direktno odnose na decu u uličnoj situaciji. Mere predviđaju (a) razvijati i institucionalizovati lokalne protokole za zaštitu dece romske nacionalnosti koja žive i/ili rade na ulici i obezbediti održivu finansijsku podršku za „gradske“

usluge u zajednici, kao što su prihvatni centri, koji doprinose zaštiti i socijalnoj inkluziji; i (b) organizovati podršku za decu koja žive i/ili rade na ulici, uz povećanu upotrebu kapaciteta ustanova socijalne zaštite koje pružaju usluge povremenog ili trajnog smeštaja, uključujući i usluge intenzivne terapije za decu sa strukturalnim poremećajima ličnosti ili ponašanja.

Iako ove mere pokrivaju samo mali deo smernica iz Opšteg komentara broj 21, one su dobrodošli predlozi koje treba sprovesti u delo, ali je, takođe, neophodan pristup zasnovan na pravima deteta. Sve usluge, kao što su „usluge intenzivne terapije za decu sa strukturalnim poremećajima ličnosti ili ponašanjem“ moraju da se sprovedu u skladu sa pravima deteta, a deca ne smeju da budu prinuđena na isto zbog percipiranog „poremećaja u ponašanju“. Biti na ulici ne predstavlja poremećaj ponašanja.

7.2.7. Vladin savet za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je da je Vladin Savet za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava izradio Plan za praćenje primene ovih preporuka koje su upućene Republici Srbiji, uključujući i preporuku Komiteta za prava deteta. Plan sadrži ukupno 392 aktuelne preporuke i daje informacije o njihovom statusu, svrsi i roku, kao i preporuke nadležnim organima zaduženim za njihovu realizaciju.

Stav 61 plana navodi preporuke koje se odnose na Opšti komentar broj 21, i to:

- a. Utvrđivanje broja dece koja žive ili rade u uličnoj situaciji i proučavanje uzroka njihove situacije;
- b. implementacija, praćenje i evaluacija Specijalnog izveštaja o dečjem prosjačenju u Republici Srbiji, uz aktivno učešće dece koja žive i rade na ulici;
- c. Obezbeđivanje podrške, posebno reintegracija u porodicu ili smeštaj u sistemu alternativne nege, uz puno poštovanje najboljeg interesa deteta i posvećivanje dužne pažnje njihovim stavovima u skladu sa njihovim uzrastom i zrelošću.

Ministarstvo je saopštilo da je u toku izveštavanje o primeni Konvencije o pravima deteta i da bi Republika Srbija trebalo da dostavi svoj izveštaj Odboru za prava deteta do kraja maja 2022. godine.

NAPOMENA: Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava je 2014. godine pozvao državu članicu da poboljša praćenje dečjeg rada, a posebno da pojača kontrolu inspekcije rada kako bi se otkrili i sprečili najgori oblici dečjeg rada, s posebnim akcentom na decu koja rade na ulici. Država članica takođe treba da promovise programe zaštite i reintegracije koji se fokusiraju na osnaživanje porodice i eliminaciju različitih oblika zlostavljanja i ekonomske eksploatacije dece, uključujući programe pozitivnog roditeljstva za marginalizovane zajednice, i prikupljanje informacija, uključujući i statističke podatke. Ove preporuke nisu sprovedene. U martu 2022. godine, Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava nije dao nijednu preporuku koja se eksplicitno odnosi na decu u uličnoj situaciji.

7.2.8. Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog je tokom konsultacija u okviru pripreme ovog izveštaja konstatovalo da nova Strategija prevencije i zaštite od diskriminacije za period 2022-2030. godine, prepoznaje decu u uličnoj situaciji i navelo da Ministarstvo trenutno razvija dvogodišnji akcioni plan koji će precizirati mere za sprovođenje strategije. Ministarstvo bi trebalo da iskoristi ovu priliku i odredi konkretne aktivnosti s ciljem zaštite dece u uličnoj situaciji od diskriminacije, u skladu sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je i da je otpočelo proces izrade prve Nacionalne strategije za ljudska prava, koja će se prvenstveno bazirati na ratifikovanim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima i pratećim komentarima koji tumače njihovu primenu. Ovo je važan korak i prilika da se zaštita prava dece u uličnoj situaciji ugradi u širu strategiju ljudskih prava u Srbiji. Međutim, država ne bi trebalo da čeka da se ovaj proces završi pre nego što krene u izradu strategije o deci u uličnoj situaciji, jer je upravo sada trenutak za kreiranje i usvajanje takvog dokumenta.

7.3. Pristupi deci u uličnoj situaciji u Srbiji: Praksa

Opšti komentar broj 21 napominje da se širom sveta primenjuju različiti pristupi u pogledu dece u uličnoj situaciji, u nekim slučajevima u kombinaciji. Ovi pristupi su sažeti u Opštem komentaru broj 21 kao „pristup zasnovan na pravima deteta“, u kojem se dete poštuje kao nosilac prava i odluke se donose zajedno sa detetom; „pristup zasnovan na dobrobiti deteta“, koji podrazumeva „spasavanje“ dece sa ulice, i prema kojem se deca doživljavaju kao žrtve, a odluke se donose u njihovo ime bez ozbiljnog razmatranja njihovih stavova; odnosno „represivni pristup“, prema kojem se dete doživljava kao delinkvent.

Opšti komentar broj 21 podseća države da „pristup zasnovan na dobrobiti“ i „represivni“ pristup ne uzimaju u obzir dete kao nosioca prava i rezultiraju nasilnim uklanjanjem dece sa ulice, čime se njihova prava dodatno krše. Opšti komentar broj 21, takođe, jasno pokazuje da je prihvatljiv samo pristup zasnovan na poštovanju prava deteta i napominje da tvrdnja da su druga dva pristupa najbolja za decu, ne čine da se oni baziraju na poštovanju njihovih prava.

Uprkos nizu politika koje sve više promovišu prava deteta i mere za njihovu zaštitu s jedne strane, i uprkos represivnim politikama koje su direktno usmerene na decu u uličnoj situaciji s druge strane, a to je pre svega Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, iskustvo pokazuje da je nečinjenje osnovni pristup nadležnih javnih institucija u Srbiji kada je reč o deci u uličnoj situaciji.

Postoji ozbiljan nedostatak usluga za decu u uličnoj situaciji koje finansira država, a koje bi mogle da pruže podršku koja im je potrebna. Svratišta u Beogradu i Novom Sadu jedine su poznate specijalizovane usluge za decu u uličnoj situaciji u Srbiji.

Kada neku aktivnost preuzmu druge „nadležne“ institucije koje imaju obavezu da delaju, obično se primenjuje kombinacija pristupa zasnovanog na dobrobiti i represivnog pristupa. Iako ovo odražava suštinu Naloga 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“, represivne odredbe naloga se očigledno ne primenjuju u svakom slučaju. Umesto toga, intervencije su obično nedosledne i kontradiktorne, razlikuju se od slučaja do slučaja, i jasno je da su vođene individualnim uverenjima uključenih praktičara (socijalnih radnika, nastavnika, zdravstvenih radnika, policije, komunalne policije, itd.). Prema našem iskustvu, pristup zasnovan na pravima deteta se retko primenjuje. Ovo ne iznenađuje, imajući u vidu da, osim osnovnih represivnih uputstava sadržanih u Nalogu 560-00-334/2018-01, ne postoji strategija, protokoli ili obuka dostupni za praktičare koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji. Posledica ravnodušnosti i čitavog ovakvog konteksta je izostanak sistemske zaštite prava dece u uličnoj situaciji u Srbiji.

Iako su deca u uličnoj situaciji u Srbiji generalno izneverena od strane nadležnih institucija, važno je istaći da brojni individualni praktičari – socijalni radnici, medijatori, nastavnici, zdravstveni radnici i drugi – ulažu istinske i značajne napore da zaštite najbolje interese dece u uličnoj situaciji i podrže njihov razvoj pa je veoma značajno da ih spomenemo, pohvalimo i podržimo u tome.

8 Rezultat – Napredak Srbije u primeni smernica datih u Opštem komentaru broj 21 o deci u uličnim situacijama

Konsultacije sa nadležnim institucijama u Srbiji u okviru pripreme ovog izveštaja pokazuju da od objavljivanja Opšteg komentara br 21 skoro nijedna aktivnost nije preduzeta direktno kao odgovor na smernice iz pomenutog Komentara. Preduzete su neke radnje koje su u skladu sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21, ali ne direktno kao odgovor na isti. Nadležne institucije su se, takođe, pozivale na razne aktivnosti koje se generalno odnose na svu ugroženu decu.

Prema nadležnim institucijama koje su doprinele izradi ovog izveštaja, aktivnosti koje su preduzete direktno kao odgovor na smernice date u Opštem komentaru broj 21 nakon njegovog objavljivanja su sledeće:

- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog izvestilo je da je prevelo Opšti komentar broj 21 na srpski jezik i da ga je distribuiralo relevantnim telima Vlade Srbije.
- Opšti komentar broj 21 prezentovan je na sednici Saveta za prava deteta Vlade Srbije 2017. godine, nakon objavljivanja komentara. Nema naznaka da su preduzete bilo kakve naknadne radnje.
- Na sednici Saveta Vlade za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava razmatran je Opšti komentar broj 21.
- Svratiste za decu i omladinu grada Novog Sada, kojim upravlja grad Novi Sad, saopštilo je da je deo osoblja detaljno upoznat sa Opštim komentarom br. 21, ali da nije organizovana obuka o primeni uputstva sadržanih u Komentaru.
- Plan implementacije Saveta Vlade Srbije za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava uključuje tri preporuke koje odgovaraju na Opšti komentar broj 21 i zahtevaju (a) istraživanje broja dece uličnoj situaciji i uzroke istog, (b) implementaciju Specijalnog izveštaja o dečjem prosjačenju u RS, i (c) pružanje podrške uz puno poštovanje najboljeg interesa deteta i njegovih stavova.
- Gradski centar za socijalni rad grada Beograda je saopštio da su zaposleni upoznati sa Opštim komentarom br. 21, ali da nisu prošli obuku o primeni smernica datih u komentaru. NAPOMENA: Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja nije dalo nikakve informacije, tako da je nejasno da li su zaposleni u drugim gradskim i opštinskim centrima za socijalni rad u Srbiji upoznati sa Opštim komentarom broj 21.

Poznato je da je sprovedeno nekoliko drugih aktivnosti relevantnih za smernice date u Opštem komentaru broj 21:

- Grad Beograd je 2019. godine otvorio Svratiste za decu. Nisu dostupne informacije o vrstama usluga ili broju korisnika. Ni Svratiste ni Grad Beograd nisu odgovorili na pozive da daju svoj doprinos ovom izveštaju.
- Akcioni plan za sprovođenje Strategije prevencije i zaštite dece od nasilja za period 2020-21. godine predlaže akciju (aktivnost 3.2.1.) za „Unapređenje kapaciteta ustanova i organa na lokalnom nivou za međusektorsku saradnju, osnivanjem lokalnih timova za zaštitu dece od zlostavljanja i zanemarivanja u uličnoj situaciji”. Međutim, nejasno je da li je bilo šta preduzeto da se takvi timovi formiraju.
- Vlada Srbije je 2017. godine je donela Uredbu o utvrđivanju opasnog rada za decu, koja delom obuhvata rad deteta u uličnoj situaciji.
- Grad Beograd je 2016. godine usvojio „Protokol o postupanju organa, ustanova i organizacija u situacijama rada sa decom koja žive i rade na ulicama grada Beograda”, kojim su definisane uloge i odgovornosti organa, institucija i organizacija koje dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji. Protokol nije implementiran.
- Pravilnikom o bližim uslovima i standardima za pružanje usluga socijalne zaštite, koji je prvobitno usvojen 2013. godine, a izmenjen 2018. i 2019. godine, u članovima 77-82 utvrđuju se minimalni standardi usluge svratista za decu u uličnoj situaciji.
- Licenciranje usluga socijalne zaštite, uvedeno 2013. godine, reguliše uslove za pružanje ovih usluga, uključujući i uslugu svratista za decu u uličnoj situaciji.

Kao što prikazuje sažetak tabele (dole), u Srbiji je implementirano nekoliko mera koje su u skladu sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21, ali od 2017. godine kada je komentar objavljen, skoro nijedna aktivnost nije preduzeta kao direktan odgovor na smernice date u Opštem komentaru broj 21. Takođe, nisu preduzeti nikakvi ozbiljni koraci da se razvije sveobuhvatna strategija o deci u uličnoj situaciji iako Opšti komentar broj 21 jasno navodi da ovo sve države treba da učine.

Zbog neuspeha nekoliko nadležnih institucija da daju svoj odgovor na (ponovljene) zahteve za pružanjem njihovog doprinosa, ostaje nam jedna nepotpuna slika o, takođe, nepotpunom sistemu zaštite ljudskih i dečjih prava u Srbiji koji, iskustvo pokazuje, retko dopire do dece u uličnoj situaciji.

Deca ne treba da budu ostavljena da žive ili rade na ulici jer je to opasno po njih i obično dovodi do kršenja brojnih prava deteta. Deca u uličnoj situaciji imaju ista prava kao i svako drugo dete i zato treba, bez odlaganja, razviti i primeniti strategiju o deci u uličnoj situaciji, kako bi se njihova prava zaštitila. U Srbiji postoji ozbiljan nedostatak razvijenih usluga i mera za zaštitu dece koja rade na ulici. Neophodno je ulagati u programe podrške deci u uličnoj situaciji i njihovim roditeljima. Primena postojećih propisa se često svodi na represiju i članovi zakona i/ili profesionalni standardi treba da se razviju u cilju zaštite, a ne represije nad decom u uličnoj situaciji. Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“ i član 12 Zakona o

javnom redu i miru treba odmah staviti van snage. Pravni standardi zaštite od nasilja i zlostavljanja ne smeju da se snižavaju a zakonske odredbe koje štite decu u uličnoj situaciji moraju biti operacionalizovane i ojačane, u skladu s pristupom zasnovanom na pravima deteta, kao što je jasno i opisano u Opštem komentaru broj 21.

9 Preporuke

Neophodno je pod hitno:

- Staviti van snage Nalog 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“.
- Staviti van snage Član 12 Zakona o javnom redu i miru.
- Omogućiti svim profesionalcima i praktičarima koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji – socijalnim radnicima, policiji, nastavnicima i drugima, kao i zaposlenima u nadležnim institucijama, da pročitaju Opšti komentar br 21 i da se detaljno upoznaju sa smernicama koje on pruža. Ne postoji izgovor da se ovo ne učini.

Specifične preporuke:

- U skladu sa preciznim i direktnim smernicama datim u Opštem komentaru br 21, Srbija treba odmah da počne da razvija strategiju o deci u uličnoj situaciji, koja će, uz odgovarajući akcioni plan, uključivati međusektorsku saradnju, odnosno, da izdvoji neophodan budžet za njenu primenu.
- S ciljem razvijanja politika i usluga zasnovanim na verodostojnim dokazima, Srbija treba da razvije systemske participativne mehanizme za prikupljanje podataka i razmenu informacija o deci u uličnoj situaciji koji su zasnovani na principu poštovanja njihovih prava.
- Srbija treba da usvoji definiciju dece u uličnoj situaciji (Opšti komentar broj 21 daje jasnu definiciju koju bi Srbija mogla da usvoji odmah).
- Član 193 Krivičnog zakonika i član 81 Porodičnog zakona inkriminišu pojačanu zaštitu, a ne represiju nad decom u uličnoj situaciji.
- Nova Strategija za prevenciju i zaštitu dece od nasilja, od 2024. godine, trebalo bi da prepozna decu u uličnoj situaciji i da bude usklađena sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21, odnosno, usklađena sa nacionalnom strategijom o deci u uličnoj situaciji, ako se ona izradi u međuvremenu.
- Opšti protokol za zaštitu dece od nasilja treba unaprediti kako bi se prepoznala deca u uličnoj situaciji (ne samo da se prepoznaje dečje prosjačenje), u skladu sa smernicama datim u Opštem komentaru broj 21.

Opšte preporuke:

- Nadležne institucije i praktičari koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji moraju ozbiljno da razmatraju stavove dece i da odluke donose zajedno sa decom, a ne za njih.
- Zaštitnik građana RS je u prošlosti nastojao da koordiniše politiku i delovanje nadležnih institucija prema deci u uličnoj situaciji; podstičemo Zaštitnika građana da nastavi da vodi i preuzme aktivnu ulogu u koordinaciji drugih nadležnih institucija u razvoju Strategije o deci u uličnoj situaciji.
- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava jasno je istaklo da su odredbe Naloga 560-00-334/2018-01 o sprečavanju zloupotrebe „dece ulice“ u suprotnosti sa Konvencijom o pravima deteta; podržavamo Ministarstvo da preuzme vodeću ulogu i u što kraćem roku stavi nalog van snage.

10

Metodologija izveštaja

Svrha ovog izveštaja je da se odredi napredak Srbije ka primeni smernica datih u Opštem komentaru broj 21. Posebno smo nastojali da identifikujemo koje je korake Srbija preduzela, ako ih je bilo, na primeni sveobuhvatnih i preciznih smernica sadržanih u Opštem komentaru broj 21 o sprovođenju holističkog pristupa zasnovanog na poštovanju prava dece u uličnoj situaciji.

Kao osnova za ovo, izvršena je procena smernica sadržanih u Komentaru i identifikovano je 34 specifične tačke (videti rezime Komentara broj 21, u daljem tekstu). Ove 34 tačke su zatim preformulisane u pitanja/indikatore, od kojih svaki opisuje specifične aktivnosti (ili oblasti delovanja) koje država treba da obavi s ciljem razvoja sveobuhvatne, dugoročne nacionalne strategije o deci u uličnoj situaciji koje su u skladu sa poštovanjem njihovih prava.

Na osnovu formuliranih pitanja/indikatora, razvijen je sveobuhvatan upitnik, koji sadrži 34, uglavnom, otvorenih pitanja (videti „tabelu sažetka“ u odeljku 9, u daljem tekstu). Predviđajući da će, bez sveobuhvatne strategije o deci u uličnoj situaciji, svaka aktivnost preduzeta u Srbiji, verovatno biti fragmentisana, korišćena su otvorena pitanja, uz uobičajene fraze kao što su „Koje korake je Srbija preduzela da...“, ili „Koje su akcije preduzete da...“, sa ciljem da se nadležnim institucijama omogući široki raspon pružanja relevantnih informacija o zakonodavstvu, politikama i aktivnostima u okviru njihovih nadležnosti koje, uprkos nedostatku sveobuhvatne strategije, doprinose implementaciji smernica iz Opšteg komentara broj 21.

Upitnik je prvo prosleđen Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog. Ministarstvo je dalo odgovore na pitanja iz svoje nadležnosti, uz savet koje druge nadležne institucije, u skladu sa njihovim nadležnostima, treba kontaktirati po svakom drugom pitanju.

U skladu sa savetom Ministarstva za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog, upućena su pitanja na adresu još 16 institucija u okviru njihovih nadležnosti, od kojih je njih 11 odgovorilo.

Institucije od kojih su tražene informacije

Institucije koje su odgovorile

- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju
- Ministarstvo pravde
- Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture,
- Ministarstvo kulture i informisanja
- Ministarstvo omladine i sporta
- Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja
- Savet za prava deteta Vlade Srbije
- Zaštitnik građana Republike Srbije
- Zavod za statistiku Republike Srbije
- Republički zavod za socijalnu zaštitu

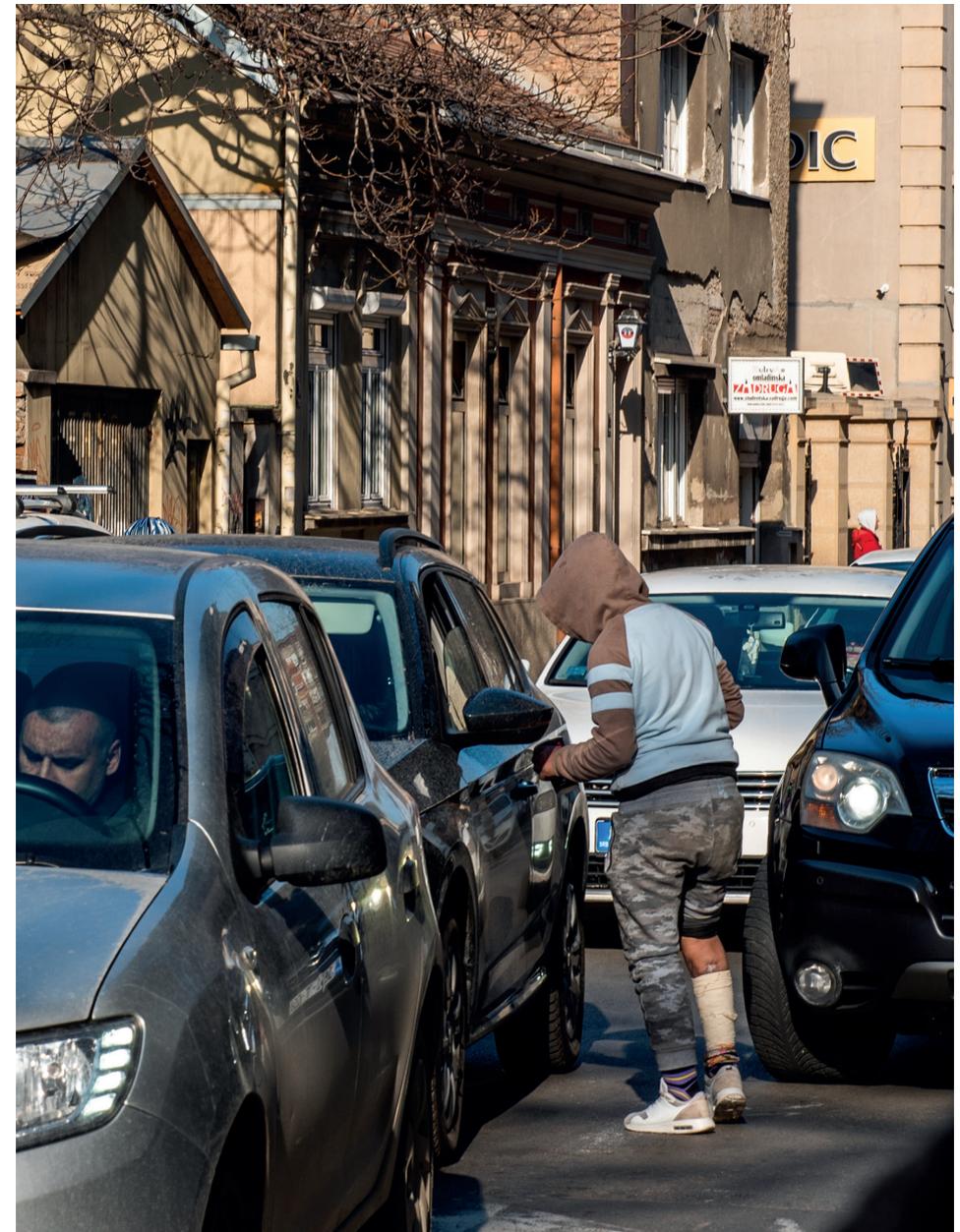
Institucije koje NISU odgovorile

- Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
- Ministarstvo unutrašnjih poslova
- Ministarstvo zdravlja
- Grad Beograd
- Uprava za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama grada Beograda
- Nacionalna akademija za javnu upravu
- Privredna komora Srbije/sektor industrije

Istovremeno, pripremljeni su i kratki upitnici o pružanju usluga, koji sadrže devet pitanja, i koji su poslani državnim Svrtištim za decu u uličnoj situaciji u Beogradu i Novom Sadu (jedini državni servisi posebno namenjeni deci u uličnoj situaciji u Srbiji), i Gradskom centru za socijalni rad u Beogradu. Državno svrtište za decu u uličnoj situaciji u Beogradu nije reagovalo.

Konačno, izrađen je i kratak upitnik za OCD koji sadrži devet pitanja o Opštem komentaru broj 21 o deci u uličnoj situaciji u sredinama u kojima organizacije rade, a distribuiran je kroz Mrežu organizacija za decu Srbije (MODS) koju čini više od 100 organizacija, sa fokusom na zaštitu i unapređenje prava deteta u Srbiji. Odazvalo se 13 organizacija iz cele zemlje.

Odgovori koje su dale nadležne institucije i OCD su zatim analizirani i sumirani (videti Tabelu sažetka u odeljku 9). Nakon toga, analizirani su dostupni podaci i trenutni zakonodavni i politički okvir o deci u uličnoj situaciji – u meri u kojoj postoje. Izveštaj je zatim prosleđen ključnim zainteresovanim stranama radi povratnih informacija.

11

Sažetak doprinosa nadležnih institucija, državnih institucija koje direktno rade sa decom u uličnoj situaciji i OCD koje rade sa decom u Srbiji

11.1. Rezime akcija koje su preduzele nadležne institucije u odnosu na smernice sadržane u Opštem komentaru broj 21

Pitanje broj	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Opšte
1		
Pitanje	Opšte	Koje radnje su preduzete u cilju podizanja svesti o Opštem komentaru 21 među profesionalcima uključenim u kreiranje politika i onima koji dolaze u kontakt sa decom uličnoj situaciji?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)		Nakon usvajanja Opšteg komentara broj 21 2017. godine, tadašnja Kancelarija za ljudska i manjinska prava (sada Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog) prevelo je Komentar na srpski jezik i dokument distribuirala nadležnim institucijama. Opšti komentar broj 21 kasnije je predstavljen na sednici Saveta za prava deteta Vlade Srbije. Opšti komentar broj 21 razmatran je i na sednici Saveta Vlade za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava.
Komentari		Centar za integraciju mladih smatra da nije sprovedeno dovoljno aktivnosti na podizanju svesti o Opštem komentaru broj 21 među profesionalnim radnicima uključenim u kreiranje politike i onima koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji.

Pitanje broj	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 14, Red 2-4
2		
Pitanje		Koji koraci su preduzeti da se uklone odredbe koje direktno ili indirektno diskriminišu decu, njihove roditelje ili porodicu na osnovu činjenice da se nalaze u uličnoj situaciji?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)		Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog istaklo je da je Uredba o utvrđivanju opasnog rada za decu najvažniji strateški dokument u oblasti zaštite dece, odnosno njihovih porodica ili roditelja, od diskriminacije zbog boravka na ulici (Sl. glasnik, broj 53/2017), baš kao i Instrukcija o postupanju centara za socijalni rad u zaštiti dece od zloupotrebe dečjeg rada (br. O21-O2-159 / 2017-01 22.9.2017.) odnosno Strategija prevencije i zaštite dece od nasilja za period od 2020. do 2023. godine.
Komentari		Centar za integraciju mladih smatra da nijedan od navedenih dokumenata ne doprinosi otklanjanju odredbi koje direktno ili indirektno diskriminišu decu, njihove roditelje ili porodicu zbog boravka na ulici.
Pitanje broj	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 14, Red 4-6
3		
Pitanje		Koji su koraci preduzeti da se ukinu odredbe koje dozvoljavaju ili podržavaju sklanjanje dece u uličnoj situaciji i njihovih porodica sa ulica ili javnih prostora?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)		Nema odgovora
Komentari		Ne odnosi se

Pitanje broj 4	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član14, Red 6-8
	Pitanje	Koji su koraci preduzeti da se ukinu dela kojima se kriminalizuju deca u uličnoj situaciji kao što je prosjačenje?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo unutrašnjih poslova
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nema odgovora
	Komentari	Nema odgovora
Pitanje broj 5	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 14, Red 10-11
	Pitanje	Da li je uveden zakon (akt) o zaštiti dece u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je da ne postoji zakon ili akt koji se posebno tiče dece u uličnoj situaciji.
	Komentari	Nema odgovora

Pitanje broj 6	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 14, Red 11-14
	Pitanje	Koje usluge su dostupne deci u uličnoj situaciji? Da li je nakon objavljivanja Opšteg komentara br 21 o deci u uličnoj situaciji (2017 godina) uspostavljena neka usluga?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Ministarstvo pravde
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo pravde saopštilo je da deca u uličnoj situaciji imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, koji je stupio na snagu 2019. godine. Ostale nadležne institucije nisu odgovorile
	Komentari	Centar za integraciju mladih napominje da, iako se neke odredbe Zakona o besplatnoj pravnoj pomoći mogu primeniti na decu u uličnoj situaciji, ova grupa dece nije eksplicitno pomenuta u zakonu.
Pitanje broj 7	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 14, Red 14-17
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da bi se razvila i usvojila zakonska definicija „dece u uličnoj situaciji“?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je da je svesno da definicija „dece u uličnoj situaciji“ nije usvojena i da bi to omogućilo sistematsko prikupljanje podataka. Druge institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Kako se ističe u Opštem komentaru broj 21, uspostavljanje definicije „dece u uličnoj situaciji“ je preduslov za prikupljanje podataka i pružanje systemske podrške zasnovane na pravima za ovu grupu dece.

Pitanje broj 8	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 15, Red 1-2
Pitanje	Da li država prepoznaje ulogu nevladinih aktera i koje korake je preduzela kako bi podržala civilno društvo u pružanju usluga za decu u uličnoj situaciji?	
Kontaktirane nadležne institucije	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog 	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je da su organizacije civilnog društva uključene u procese izrade strateških mera i zakona. Ministarstvo je navelo i da Platforma organizacija za saradnju sa UN mehanizmima za ljudska prava (koja ima 17 članica OCD, a obuhvata i poseban klaster koji se bavi pravima deteta) ima stalnog predsedavajućeg u Savetu za praćenje sprovođenja preporuka UN. Savet je takođe potpisao MoR (Memorandum o razumevanju) sa drugim OCD, kao osnovu za njihovo uključivanje u rad Saveta.	
	Ostale nadležne institucije nisu odgovorile	
Komentari	Dok je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog u pravu, Centar za integraciju mladih smatra da je trenutni pristup države nedržavnim akterima daleko ispod integralne uloge predviđene smernicama datim u Opštem komentaru broj 21.	
Pitanje broj 9	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 15, Red 2-5
Pitanje	Koje je korake država preduzela da pomogne roditeljima (i starateljima) u obezbeđivanju neophodnih životnih uslova za optimalan razvoj deteta?	
Kontaktirane nadležne institucije	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja 	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ostale nadležne institucije nisu odgovorile	
Komentari	Ne odnosi se	

Pitanje broj 10	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 15, Red 5-8
Pitanje	Koje korake je država preduzela kako bi podržala civilno društvo u pružanju personalizovanih, specijalističkih usluga za decu u uličnoj situaciji u smislu finansiranja, akreditacija i propisa?	
Kontaktirane nadležne institucije	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova 	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ostale nadležne institucije nisu odgovorile	
Komentari	Ne odnosi se	
Pitanje broj 11	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 15, Red 10-11
Pitanje	Koje korake je država poduzela kako bi osigurala da nevladini pružaoci usluga rade u skladu sa odredbama Konvencije UN-a o pravima deteta (UNCRC)?	
Kontaktirane nadležne institucije	<ul style="list-style-type: none"> - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog 	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog navelo je da Ministarstvo u okviru svojih nadležnosti objavljuje i distribuira dokumente u vezi sa Konvencijom o pravima deteta, kao što su zaključna zapažanja sa preporukama državi članici, kao i opšti komentari, svim relevantnim akterima. Konvencija o pravima deteta je javno dostupna na sajtu Ministarstva za ljudska prava. Ministarstvo takođe pruža tehničku i administrativnu podršku radu Saveta za praćenje sprovođenja preporuka UN. Na ovim sednicama se vode rasprave o primeni međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i organizuju se tematske sesije. Savet ima mehanizam za rano uzbunjivanje, ako utvrdi da se preporuke uopšte ne sprovedu ili kasne u njihovoj primeni. Civilno društvo je partner u ovom procesu.	
	Ostale nadležne institucije nisu odgovorile	

Pitanje broj 11	Komentari	Usluge svratišta za decu u uličnoj situaciji (bilo da ih pružaju državni ili nedržavni akteri) podležu proceduri licenciranja. Centar za integraciju mladih je licencirani pružalac ove usluge. Centar za integraciju mladih ne zna ni za kakve druge mehanizme koji bi osigurali da državni ili nedržavni pružaoci usluga koji rade sa decom na ulici rade u skladu sa UN CRC.
Pitanje broj 12	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 16, Red 5-6
	Pitanje	Koji su koraci preduzeti u smislu koordinacije između svih relevantnih aktera u pružanju usluga namenjenih decu u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Savet za prava dece - Vlade Srbije
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 13	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 16, Red 7-8
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da bi se obezbedila podrška deci tokom tranzicije u odraslo doba (nakon navršenih 18 godina)?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se

Pitanje broj 14	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 1-3
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da se uspostavi sveobuhvatni sistem zaštite zasnovan na pravima deteta?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Savet za prava dece - Vlade Srbije
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 15	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 4
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi se osiguralo da uspostavljeni sistem zaštite dece zapravo dopre do dece u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 16	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 5-8
	Pitanje	Koje korake je država preduzela da obezbedi kontinuitet pružanja usluga u svim relevantnim kontekstima, uključujući prevenciju, ranu intervenciju, doseganje do korisnika na terenu, SOS linije, centre za dnevni boravak, privremene domove i slično?

Pitanje broj 16	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležna institucija nije odgovorila
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 17	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 13-14
	Pitanje	Koje radnje su preduzete kako bi se osiguralo da se prava deteta poštuju u svakom segmentu pružanja usluga deci u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležna institucija nije odgovorila
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 18	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 14-15
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi se redukovale administrativne prepreke u procesu pristupa dece njihovim pravima?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Ministarstvo pravde (nema odgovora)
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležna institucija nije odgovorila
	Komentari	Ne odnosi se

Pitanje broj 19	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 17, Red 15-17
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da bi informacije bile dostupne u formatu prilagodjenom deci u uličnoj situaciji u cilju obezbeđivanja pristupa sistemu za zaštitu prava deteta?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova - Ministarstvo pravde
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležna institucija nije odgovorila
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 20	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 18, Red 1-4
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da bi se obezbedila obuka o pravima deteta i zaštiti dece sa posebnim akcentom na kontekst u kom žive deca u uličnoj situaciji i to za sve profesionalce koji dolaze u kontakt sa njima, u oblastima kao što su kreiranje politika, sprovođenje zakona, pravosuđe, obrazovanje, zdravstvo, socijalna zaštita?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo unutrašnjih poslova
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo pravde, kroz rad Pravosudne akademije, pokriva nekoliko tematskih oblasti usmerenih na prava deteta, uključujući maloletnike kao počiniocce i žrtve krivičnih dela i Porodično pravo. Obuka za javne tužioce obuhvata zaštitu prava deteta. Sudije i javni tužioci imaju pristup HELP programu o pravosuđu po meri dece, koji je razvio Savet Evrope.
		Ostale nadležne institucije nisu odgovorile.
Komentari		Centar za integraciju mladih smatra da se nijedna od navedenih tematskih oblasti direktno ne odnosi na decu u uličnoj situaciji.

Pitanje broj 21	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 18, Red 18-21
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi drugi društveni akteri koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji bili adekvatno informisani o njima (vozači javnog prevoza, predstavnici medija, duhovni/verski lideri i akteri drugih sektora)?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture - Grad Beograd, Uprava za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama - Ministarstvo kulture i informisanja / Sektor za informisanje i medije
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo kulture i informisanja saopštilo je da učestvuje u radu državnih organa i radnih grupa čiji rad obuhvata bavljenje temom dece u uličnoj situaciji, kao i podsticanje kulturno-umetničkog stvaralaštva socijalno ugroženih grupa preko finansiranja i ko-finansiranja raznih projekata. Jedan takav projekat je „SVI U GLASI“, koji je realizovalo udruženje „Art Aparat“. Korisnici projekta su bila deca u uličnoj situaciji koja posećuju Svrtište. U oblasti javnog informisanja, Ministarstvo je u 2021. godini podržalo realizaciju četiri projekta koji se bave decom u uličnoj situaciji, od kojih je jedan u celini fokusiran na decu u uličnoj situaciji i uslove u kojima žive. Ministarstvo je istaklo i postojanje zakonske regulative o zaštiti prava deteta u sistemu javnog informisanja. Ostale nadležne institucije nisu odgovorile.
Komentari	Koliko je Centru za integraciju mladih poznato, nije preduzeta nikakva akcija na senzibilizaciji ili obuci aktera van sistema socijalne zaštite koji dolaze u kontakt sa decom u uličnoj situaciji.	
Pitanje broj 22	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 19, Red 1-3
	Pitanje	Koje radnje su preduzete kako bi se deci u uličnoj situaciji omogućilo da imaju pristup zdravstvenim i obrazovnim uslugama, pravosuđu, kulturnim sadržajima i sl.?

Pitanje broj 22	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo zdravlja - Ministarstvo omladine i sport - Ministarstvo pravde - Ministarstvo obrazovanja, nauke i tehnološkog razvoja
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo pravde je, kao i na pitanje broj 6, navelo da deca u uličnoj situaciji imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć, u skladu sa Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći, koji je stupio na snagu 2019. godine. Ostale nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Prema iskustvu Centra za integraciju mladih, besplatna pravna pomoć, kao usluga, veoma retko stiže do dece u uličnoj situaciji. Druge nadležne institucije, mimo Ministarstva pravde, treba da aktivno podržavaju decu u uličnoj situaciji da pristupe uslugama iz oblasti njihove nadležnosti.
	Pitanje broj 23	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)
Pitanje	Da li postoje usluge koje se deciu u uličnoj situaciji pružaju direktno na ulicama?	
Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Ministarstvo pravde	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile	
Komentari	Ne donosi se	
Pitanje broj 24	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 19, Red 9-11
	Pitanje	Šta je od usluga koje pružaju nevladine organizacije dostupno deci u uličnoj situaciji i na koji način država obezbeđuje podršku pružiocima ovih usluga?

Pitanje broj 24	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 25	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 20, Red 7-9
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da se uključe i drugi akteri (privreda, akademska zajednica) kako bi se iskoristili njihovi kapaciteti u cilju doprinosa formulisanju politika i direktnom pružanju usluga?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Grad Beograd
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile
Komentari	Ne odnosi se	
Pitanje broj 26	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 20, Red 11-13
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi se osigurala participacija dece u uličnoj situaciji u svim procesima koji ih se tiču?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Svet za prava deteta - Vlada Srbije - Grad Beograd

Pitanje broj 26	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležna institucija nije odgovorila
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 27	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 21, Red 1-2
	Pitanje	Koje su mere preduzete da bi se uspostavili mehanizmi praćenja implementacije zakona, politika i usluga koji su namenjeni deci u uličnoj situaciji?
Kontaktirane nadležne institucije		- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Savet za prava deteta Vlade Srbije - Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Savet za prava deteta Vlade Srbije naveo je da od 2014. godine prati sprovođenje preporuka Ujedinjenih nacija za ljudska prava. Savet je naveo da je izradio Plan za ispunjavanje svih preporuka UN mehanizama za ljudska prava upućenih Republici Srbiji, koji sadrži ukupno 392 aktuelne preporuke, i daje informacije o njihovom statusu, svrsi i roku, kao i o nadležnim organima zaduženim za njihovo sprovođenje. Iz Saveta navode da su u cilju boljeg praćenja realizacije svih preporuka u svim nadležnim odjeljenjima imenovane kontakt osobe zadužene za ovaj posao.
Komentari	Centar za integraciju mladih smatra da Savet za prava deteta nije uradio dovoljno na sprovođenju preporuka UN o ljudskim pravima. Dostupni dokazi ukazuju na to da skoro da nije preduzeta nikakva radnja za sprovođenje smernica datih u Opštem komentaru broj 21.	Centar za integraciju mladih smatra da bi bez odlaganja trebalo izraditi i primeniti namenski plan za sprovođenje preporuka datih u Opštem komentaru broj 21 o pravima dece u uličnoj situaciji.
Pitanje broj 28	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 21, Red 3-5
	Pitanje	Koje mere su preduzete da bi se deca uključila u kontrolu mehanizama praćenja i preuzimanja odgovornosti?

Pitanje broj 28	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog navodi da su prilikom izveštavanja Komiteta UN za prava deteta o primeni Konvencije o pravima deteta, stavovi i mišljenja dece o primeni Konvencije o pravima deteta uzeta u obzir.
	Komentari	Centar za integraciju mladih smatra da ovakvi mehanizmi ne dopiru do dece u uličnoj situaciji i da ova deca nemaju priliku da izraze svoje stavove.
Pitanje broj 29	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 21, Red 6-8
	Pitanje	Koje mere su preduzete kako bi se osiguralo da nezavisne institucije za ljudska prava budu dostupne deci u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Poverenik za zaštitu ravnopravnosti - Zaštitnik građana
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Zaštitnik građana je naveo da ima jasnu proceduru za prijavljivanje situacija u kojima je povređeno bilo koje pravo određenog lica, pa i dece. Kancelarija zaštitnika građana navodi da se od svog osnivanja bavi pitanjem dece u uličnoj situaciji. Zaštitnik građana je naveo da je pokušao da potpiše zajednički sporazum o saradnji sa ministarstvima u vezi sa donošenjem strategija, akcionih planova i mera za prevenciju dece u uličnoj situaciji i njihovu punu socijalnu inkluziju; međutim, ovaj sporazum nije potpisan niti sproveden. Kao značajan doprinos, Zaštitnik građana je naveo i to što je formiran Panel mladih savetnika Zaštitnika građana koji obezbeđuje trajne načine za uključivanja dece u rad ustanove. U cilju upoznavanja članova Panela sa životom dece koja žive i rade na ulici, realizovana je aktivnost „Deca-deci i deca za decu“, kada su održane različite radionice u romskim naseljima, mestima gde deca rade i svratištima u Beogradu, Novom Sadu i Nišu. Takođe, Zaštitnik građana izrađuje brošure i letke sa informacijama o ovlašćenjima i radu Zaštitnika građana, kao i načinima obraćanja instituciji u slučaju kršenja prava deteta.
		Druge nadležne institucije nisu odgovorile

Pitanje broj 29	Komentari	Centar za integraciju mladih smatra da bi Zaštitnik građana trebalo da preuzme centralnu ulogu u izradi nacionalne strategije za decu u uličnoj situaciji.
		Centar za integraciju mladih napominje da je procedura prijavljivanja kršenja ljudskih prava ista za sve građane i da nisu uspostavljeni posebni mehanizmi ili mere za obezbeđivanje pristupa za decu u uličnoj situaciji.
Pitanje broj 30	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 22, Red 1-2
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi se osiguralo da žrtve kršenja ljudskih prava dobiju efikasan pravni lek i ostalu neophodnu podršku?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo pravde
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo pravde navodi da je usvojena Nacionalna strategija za ostvarivanje prava žrtava i svedoka krivičnih dela u Republici Srbiji za period 2022-2025, kao i uspostavljanje nacionalne mreže službi za podršku žrtvama. Ova Strategija prepoznaje decu kao posebno ranjivu grupu i predviđa izmene krivičnog zakonodavstva kako bi se sprečila sekundarna viktimizacija dece.
		Ostale nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se
Pitanje broj 31	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 22, Red 3-6
	Pitanje	Koji mehanizmi za pritužbe na kršenje ljudskih prava, sudski i vansudski, postoje na lokalnom i nacionalnom nivou?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog u rezimeu navodi da su sudska zaštita, ustavnosudska zaštita i kancelarija Zaštitnika građana glavni zaštitnici ljudskih prava, kao i Nacionalni mehanizam za prevenciju torture, koji deluje u okviru institucija Zaštitnika građana.

Pitanje broj 31	Komentari	Centar za integraciju mladih smatra da ovi mehanizmi ne dopiru do dece u uličnoj situaciji
Pitanje broj 32	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 22, Red 6-7
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti kako bi se deci u uličnoj situaciji omogućilo da pristupe međunarodnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i dijalog
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog saopštilo je da je Evropski sud za ljudska prava dostupan u slučajevima kada su iscrpljeni domaći pravni lekovi i napominje da je Srbija potpisala, ali još uvek nije ratifikovala III Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta koji se tiče komunikacijskih procedura.
	Komentari	Centar za integraciju mladih smatra da ne postoji jasna procedura za prijavu kršenja ljudskih prava dece u uličnoj situaciji; uprkos kontinuiranom kršenju prava deteta i stalnom neuspehu domaćih institucija da obezbede pravni lek, prema saznanjima Centra za integraciju mladih, u Srbiji nije pokrenut nijedan slučaj u vezi sa kršenjem prava dece u uličnoj situaciji u skladu sa primenjivim međunarodnim mehanizmima za ljudska prava.
Pitanje broj 33	Opšti komentar broj 21 Referenca član, red)	Član 23, Red 2-3
	Pitanje	Koji koraci su preduzeti da bi se uspostavili mehanizmi za prikupljanje podataka i razmenu informacija o deci u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Savet za prava deteta Vlade Srbije - Republički zavod za statistiku - Republički zavod za socijalnu zaštitu
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Republički institut za socijalnu zaštitu navodi da se podaci o deci u ličnoj situaciji prikupljaju na godišnjem nivou preko individualnih izveštaja službi "Svratište" i "Prihvatište"
		Ostale nadležne institucije nisu odgovorile.

Pitanje broj 33	Komentari	Centar za integraciju mladih napominje da su usluge „Svratište“ i „Prihvatište“ potpuno različite usluge - od kojih je svaka podjednako važna deci kojoj je namenjena. Nije prikladno kombinovati podatke ove dve usluge.
		Centar za integraciju mladih smatra da je nedostatak definicije „dece u uličnoj situaciji“ ozbiljan problem koji onemogućava tačno praćenje ili prikupljanje podataka.
Pitanje broj 34	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)	Član 23, Red 10-11
	Pitanje	Koliko često se sprovode istraživanja o deci u uličnoj situaciji?
	Kontaktirane nadležne institucije	- Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i socijalni dijalog - Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju - Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja - Savet za prava deteta Vlade Srbije
	Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	Nadležne institucije nisu odgovorile.
	Komentari	Ne odnosi se

NAPOMENA: Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju nije dalo odgovore na konkretna pitanja koja su od njih tražena. Umesto toga, Ministarstvo je dalo opšti odgovor, čiji je rezime dat u nastavku.

Pitanje broj Ne odnosi se	Opšti komentar broj 21 Referenca (član, red)
	Pitanje Opšti odgovor na pitanja 3, 6-28 i 30-34 (vidi u daljem tekstu)
Kontaktirane nadležne institucije	
Sažetak odgovora (nadležnih institucija)	<p>Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju pozvalo je Vladu Republike Srbije da formira radnu grupu za praćenje Strategije prevencije i zaštite dece od nasilja.</p> <p>Ministarstvo za brigu o porodici i demografiju nije preduzelo posebne mere za zaštitu dece u uličnoj situaciji, i navodi da organi starateljstva i dalje postupaju prema instrukcijama Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, koja nisu u skladu sa standardima propisanim Konvencijom o pravima deteta i Opštim komentarom broj 21. Ministarstvo navodi da je dostavilo instrukcije o starateljstvu centrima za socijalni rad u smislu saradnje sa nadležnim institucijama i formiranje timove na terenu, koje je realizovano u praksi.</p> <p>Prema navodu Ministarstva, zaključeno je da nije svrsishodno učestvovati u istraživanju tako što će se dostaviti odgovori na priloženi Upitnik.</p>
Komentari	Nije primenljivo

11.2. Sažetak doprinosa javnih institucija koje rade direktno sa decom u uličnoj situaciji

Pitanje broj	Nadležna institucija	Gradski Centar za socijalni rad u Beogradu
1	Rezime doprinosa	Gradski centar za socijalni rad u Beogradu saopštio je da je upoznat sa Opštim komentarom broj 21 Komiteta UN za prava deteta, ali da zaposleni u ustanovi nisu prošli obuku o primeni uputstva datog u pomenutom Komentaru. Gradski centar za socijalni rad saopštio je da su zaposleni prošli obuku vezanu za rad sa decom u uličnoj situaciji. Gradski centar za socijalni rad prikuplja podatke o deci u uličnoj situaciji, ali je naveo da nema preciznih podataka koliko je takve dece u Gradu Beogradu; naveli su da su 2020. godine zabeležili 16 dece u uličnoj situaciji. Gradski centar za socijalni rad saopštio je, takođe, da pruža usluge namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji koja žive na teritoriji grada Beograda, i to usluge procene i planiranja. Naveli su i da Gradski centar za socijalni rad u pogledu svojih korisnika saraduje sa drugim javnim službama, posebno iz oblasti prosvete, zdravstva, sa policijom, tužilaštvom i ustanovama socijalne zaštite, kao i sa nevladinim organizacijama.
	Komentar	Centar za integraciju mladih nema saznanja o postojanju akreditovane obuke o radu sa decom u uličnoj situaciji u Srbiji. Pretpostavlja se da je obuka za osoblje o deci u uličnoj situaciji, na koju se poziva Gradski centar za socijalni rad, deo šire obuke, a ne specifične obuke koja se fokusira samo na ovu grupu dece. Određivanje tačnog broja dece u uličnoj situaciji je izazovan proces, sa značajnim varijacijama u procenama. Velika je razlika između broja dece u uličnoj situaciji na evidenciji Gradskog centra za socijalni rad grada Beograda (u 2020. evidentirano 16 takve dece) i broja slučajeva koje je prijavila usluga Svratista pri Centru za integraciju mladih.

Pitanje broj	Nadležna institucija	Svratište za decu i mlade Grada Novog Sada
2	Rezime doprinosa	Svratište za decu i omladinu Grada Novog Sada, kojim upravlja Grad Novi Sad, je usluga koja je isključivo namenjena deci u uličnoj situaciji na teritoriji grada Novog Sada, a u malom broju slučajeva i deci koja dolaze sa drugih teritorija. Iz Svratista u Novom Sadu su saopštili da je deo njihovog osoblja detaljno upoznat sa Opštim komentarom br. 21, ali da nije organizovana obuka o primeni Komentara. U trenutku pisanja ovog teksta, Svratiste u Novom Sadu je saopštilo da uslugu koristi 418 dece u uličnoj situaciji. Usluge koje Svratiste pruža obuhvataju: bezbedan prostor, održavanje lične higijene, ishranu, distribuciju odeće i obuće, psihosocijalnu podršku, posredovanje u povezivanju sa drugim institucijama, podršku i pomoć u školovanju i medicinske intervencije. U Prihvatištu su naveli da saraduju sa Centrom za socijalni rad Grada Novog Sada, koji procenjuje da li su i kakve dodatne usluge potrebne. Svratiste u Novom Sadu ne sprovodi terenski rad u zajednici. Umesto toga, terenski rad sprovode rukovodioci Centra za socijalni rad Grada Novog Sada, koji decu, ukoliko smatraju potrebnim, upućuju u Svratiste.
	Komentar	

11.3. Sažetak doprinosa Organizacija civilnog društva (OCD) koje rade sa decom (članovi MODS-a)

Lokacija 1 - Požarevac		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarem br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Ne	Ne	Siromaštvo, nedostatak roditeljske brige
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
Ne znamo	Ne znamo	Ne
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Ne	Ne	Oko 2000 dece?
Lokacija 2 - Prijepolje		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarem br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Mislim da se Opšti komentar br. 21 odnosi na usvajanje dece. Nisam upoznat sa akcijom države.	Ne	Zanemarena od strane roditelja ili bez roditeljske brige
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
Ne znamo	Ne znamo	Ne
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Ne	Ne	Nema odgovora

Lokacija 3 - (Kraljevo, Beograd)		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarem br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Upoznati smo sa Opštim komentarem br. 21. Čini mi se da se jedino promenilo to što je promenjena terminologija i što se koristi termin „deca u uličnoj situaciji“. Nisam siguran kako se realizuje na lokalnom nivou i da li su centri za socijalni rad formirali mobilne timove za podršku ovoj deci, ali čini mi se da strateški okvir, kao što je Nacr strategije socijalne zaštite, ne prepoznaje ovu dece i njihove specifične situacije. Štaviše, Nacr ih ne prepoznaje kao decu u uličnoj situaciji, već pominje decu žrtve prosjačenja	Da	Razlozi su višestruki. Pre svega, mislimo da je to disfunkcionalna porodica i prisustvo raznih oblika nasilja. Osim toga, siromaštvo praktično „tera“ decu da se snalaze na različite načine u uličnom okruženju gde često ponovo postaju žrtve nasilja i eksploatacije.
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
Od ukupnog broja dece, smatramo da je najmanje 70% eksploatisano.	Beograd i Novi Sad imaju Svrtišta za decu u uličnoj situaciji, koja su jedine službe namenjene deci u uličnoj situaciji.	Da, decu u uličnoj situaciji dolaze na smeštaj u Dečje selo u Kraljevu. Radimo sa mladim ljudima koji po izlasku iz sistema alternativnog zbrinjavanja nemaju gde da odu i „završe na ulici“
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Ne	Samo sa Centrom za integraciju mladih, preko MODS-a i kroz program Centra za integraciju mladih koji se bavi podsticanjem zapošljavanja mladih.	Najmanje 10,000

Lokacija 4 - Beograd		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sporovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Osim terminološke promene i formiranja mobilnih timova u Centru za socijalni rad, ništa konkretno nije urađeno, a nije ni prikupljena jasnija statistika o deci u uličnoj situaciji.	Da	Siromaštvo, s obzirom da se najčešće radi o romskoj deci, uključujući i socijalnu isključenost.
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
Sumnjamo da postoji jasna statistika	Da - Svratište za decu u Beogradu. Trebalo bi da postoji Svratište za decu u Beogradu kojim upravlja grad, ali ne znam da li je osnovano.	Da, uglavnom indirektno
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Da	Svratište za decu u Beogradu, Svratište za decu i omladinu Grada Novog Sada.	Minimum 2,000 dece

Lokacija 5 - Beograd		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sporovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Upoznati smo sa Opštim komentarom br. 21	Da	Siromaštvo
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
Nema odgovora	Nema odgovora	Ne

Lokacija 5 - Beograd		
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Ne	Centar za integraciju mladih	Oko 2,000 dece

Lokacija 6 - Beograd		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sporovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Nismo dovoljno upoznati sa Opštim komentarom br. 21	Da	Siromaštvo, nedostatak obrazovanja, nemogućnost pristupa informacijama koje mogu da im pomognu.
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?
60%	Ne znam ni za jednu	Dolazimo u kontakt s malim brojem dece u uličnoj situaciji. Recimo, otprilike 20.
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?
Ne	Ne	Oko 10,000.

Lokacija 7 - Kosjerić		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sporovođenja istih?	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?
Da, upoznati smo sa Opštim komentarom broj 21. Ne znamo šta je država preduzela (tj. nismo sigurni da li je uopšte nešto preduzela).	Ne	Siromaštvo, nedovoljni odgovor sistema socijalne zaštite i drugih sistema

Lokacija 7 - Kosjerić		
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? <i>Velika većina je eksploatisana</i>	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. <i>Ne</i>	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? <i>Ne</i>
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? <i>Ne</i>	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. <i>Prethodno smo saradivali sa ekumenskom humanitarnom organizacijom Novi Sad</i>	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? <i>Oko 5000-6000 dece</i>
Lokacija 8 - Čičevac		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih? <i>Da, ali nisam upoznat sa preduzetim akcijama države.</i>	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji? <i>Da</i>	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji? <i>Loša materijalna situacija porodice u kojoj žive, nasilje u porodici, svakako povezano sa pojavom disfunkcionalnosti u porodici</i>
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? <i>30%</i>	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. <i>Ne</i>	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? <i>Ranije smo dolazili u kontakt sa decom uličnoj situaciji, ali ne nedavno, jer ih je sve manje. Godišnje dolazimo u kontakt sa 3 do 4 dece na ulici.</i>
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? <i>Ne</i>	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. <i>Ne</i>	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? <i>5000</i>

Lokacija 9 - Užice		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih? <i>Da, Opšti komentar br. 21 se odnosi na decu u uličnoj situaciji i njihov položaj, ali nisam siguran šta su uradili država i institucije da reši problem dece u uličnoj situaciji</i>	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji? <i>Da</i>	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji? <i>Razni su razlozi, neki zbog siromaštva, neki zbog nevidljivosti institucija, neki zato što država ne čini dovoljno da decu skloni sa ulice.</i>
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? <i>Smatramo da je veliki broj dece koja su eksploatisana, a neka su i žrtve trgovine decom.</i>	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. <i>U našem gradu nema dece u uličnoj situaciji. Neke porodice sa decom u uličnoj situaciji su korisnici naših usluga. Ali, u našem gradu ne postoje jasno definisane usluge za ovu decu (kao što su svratišta)</i>	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? <i>U našem radu ne dolazimo u kontakt sa decom u uličnoj situaciji</i>
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? <i>Ne</i>	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. <i>Ne</i>	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? <i>Ne znamo tačan broj</i>

Lokacija 10 - Novi Sad		
<p>Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih?</p>	<p>Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?</p>	<p>Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?</p>
<p>U principu smo upoznati sa Opštim komentarom br. 21, s obzirom da se bavimo podrškom deci iz romske nacionalne zajednice. Međutim, nemamo uvid u to šta je urađeno. Znamo da Nacionalna strategija za socijalno uključivanje Roma i Romkinja u Republici Srbiji za period 2016-2025 prepoznaje decu na ulici i u Akcionom planu za 2017-2018 možete videti aktivnosti koje su targetirale pomenu tu ciljnu grupu. S obzirom da ne postoji izveštaj o praćenju i sprovođenju aktivnosti i mera iz ovog akcionog plana i da je u toku finalizacija Revidirane strategije socijalnog uključivanja Roma u Republici Srbiji za period 2022-2030, smatramo da je generalno neophodno insistirati na uspostavljanju funkcionalnih mehanizama za praćenje, kako bi se prikupili podaci i stekla slika stvarnog stanja, posebno na lokalnom nivou.</p>	<p>Da</p>	<p>Nedostatak podrške u zajednici za porodice u kojima roditelji imaju niske roditeljske kompetencije, loš socio-ekonomski status i razne druge probleme zbog kojih su deca zanemarena. Lokalne samouprave ne prepoznaju u dovoljnoj meri ovu grupu dece kao grupu kojoj je potrebna podrška i ne izdvajaju dovoljno sredstava za usluge izdržavanja porodice.</p>
<p>Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?</p>		
<p>Ne</p>		

Lokacija 10 - Novi Sad		
<p>Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima?</p>	<p>Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih.</p>	<p>Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje?</p>
<p>Ne znamo.</p>	<p>Postoji svratište za decu i mlade koji žive i rade na ulici koje vodi Centar za socijalni rad. Svratište se finansira iz budžeta Grada Novog Sada. Međutim, ova usluga nije dovoljna da odgovori na potrebe ove dece s obzirom na veliki broj dece koja se nalaze na ulici. Nekoliko organizacija civilnog društva radi sa decom u neformalnim naseljima, ali ne znamo da li su targetirana i deca u uličnoj situaciji.</p>	<p>Da, s obzirom da od 2013. godine sprovodimo program terenske podrške porodicama u neformalnim naseljima u kojima žive pretežno pripadnici romske nacionalne manjine. Međutim, naš program je usmeren na podršku ranom razvoju i uključivanju dece u sistem predškolskog vaspitanja i obrazovanja i nemamo aktivnosti koje su usmerene na decu u uličnoj situaciji. Kroz saradnju sa 9 novosadskih osnovnih škola pružili smo podršku u formiranju i radu školskih timova za prevenciju osipanja iz obrazovnog sistema; među decom koja dobijaju podršku ovih timova (u koordinisanoj saradnji sa Centrom za socijalni rad) su deca u uličnoj situaciji. Nažalost, nismo prikupili podatke koliko ih je bilo</p>
<p>Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji?</p>	<p>Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih.</p>	<p>Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije?</p>
<p>Ne</p>	<p>Centar za socijalni rad Grada Novog Sada</p>	<p>Ne znamo</p>

Lokacija 11 - Požarevac		
<p>Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih?</p>	<p>Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji?</p>	<p>Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji?</p>
<p>Pročitali smo Opšti komentar br. 21 (2017) o deci u uličnoj situaciji, ali nismo dovoljno upoznati.</p>	<p>Ne</p>	<p>Siromaštvo, odbačenost od strane porodice</p>

Lokacija 11 - Požarevac		
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? Većina dece se nalazi u uličnoj situaciji	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. Ne znamo	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? Nismo došli u kontakt sa njima; samo sa decom koja prose sa roditeljima, ali imaju porodični smeštaj.
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ne	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. Ne	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? Imamo podatak da u Svratištu ima oko 1.500 dece godišnje, a dnevno ih poseti oko 70 dece. Ne znamo da li je ovo sa teritorije cele Srbije ili samo iz Beograda.
Lokacija 12 - Arandelovac		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih? Centri za socijalni rad u Srbiji su formirali 115 mobilnih ekipa	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji? Ne	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji? Nezaposlenost roditelja i siromaštvo
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? 35%	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. Ne	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? Ne
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ne	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. U okviru Mreže dečjih organizacija Srbije (MODS)	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? 3000

Lokacija 13 - Kragujevac		
Da li ste upoznati sa Opštim komentarom br. 21 Komiteta UN za prava deteta? Ako jeste, možete li da navedete radnje koje su preduzele državne ili zvanične institucije Srbije u cilju sprovođenja istih? Da. Najveće akcije vezane su za rad socijalnih radnika, pravosuđa, policije i obrazovnih institucija i stvaranje mreže za razmenu podataka.	Ima li u vašoj zajednici dece u uličnoj situaciji? Da	Po vašem mišljenju, koji su osnovni razlozi za postojanje dece u uličnoj situaciji? Siromaštvo, nedovoljna roditeljska briga i deca iz razorenih porodica; roditelji koji koriste nasilne metode/nasilje u porodici.
Po Vašem mišljenju, koliki je procenat dece u uličnoj situaciji koji je eksploatisan ili su žrtve trgovine ljudima? Veliki procenat. Oni su u potencijalnoj opasnosti.	Postoje li službe u vašoj zajednici koje su namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako je tako, navedite ih. Ne postoje ili mi ne znamo za njih.	Da li u svom poslu dolazite u kontakt sa decom u uličnoj situaciji? Ako jeste, sa koliko njih radite godišnje? Da. Nekoliko porodica. Zavisí od informacija koje nam daju obrazovne institucije zbog toga što deca ne pohađaju školu.
Da li pružate specijalizovane usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ne	Da li saradujete sa nekom organizacijom ili institucijom koja pruža usluge ili aktivnosti namenjene isključivo deci u uličnoj situaciji? Ako saradujete, navedite ih. Da, Centri za socijalni rad, savetovalište za roditelje, Crveni krst	Prema vašoj proceni, koliko je dece u uličnoj situaciji na teritoriji Republike Srbije? Ne znamo. To pitanje zahteva da damo procene bez ozbiljnih kriterijuma.

Centar za integraciju mladih

Šajkaška 27
11000 Bograd
Srbija
+381113390258
office@cim.org.rs
www.cim.org.rs